

RAPPORT

Natuurtoets Pompveld & Andelsch Broek

in het kader van natuurontwikkeling binnen Pompveld & Andelsch Broek

Klant: Stichting Brabants Landschap, Waterschap Rivierenland

Referentie: BE2172_TP_RP_1902071037

Status: 0.2/Finale versie

Datum: 7 februari 2019

HASKONINGDHV NEDERLAND B.V.

Larixplein 1
5616 VB EINDHOVEN
Transport & Planning
Trade register number: 56515154

+31 88 348 42 50 **T**
info@rhdhv.com **E**
royalhaskoningdhv.com **W**

Titel document: Natuurtoets Pompveld & Andelsch Broek

Ondertitel: Natuurtoets Pompveld & Andelsch Broek
Referentie: BE2172_TP_RP_1902071037
Status: 0.2/Finale versie
Datum: 7 februari 2019
Projectnaam: Pompveld & Andelsch Broek
Projectnummer: BE2172-107-104
Auteur(s): Bas van der Weijden

Opgesteld door: Bas van der Weijden

Gecontroleerd door: Boy Possen

Datum/Initialen: 7 februari 2019

Goedgekeurd door: Jochem van Oorsouw

Datum/Initialen: 7 februari 2019

Classificatie

Projectgerelateerd

Disclaimer

No part of these specifications/printed matter may be reproduced and/or published by print, photocopy, microfilm or by any other means, without the prior written permission of HaskoningDHV Nederland B.V.; nor may they be used, without such permission, for any purposes other than that for which they were produced. HaskoningDHV Nederland B.V. accepts no responsibility or liability for these specifications/printed matter to any party other than the persons by whom it was commissioned and as concluded under that Appointment. The integrated QHSE management system of HaskoningDHV Nederland B.V. has been certified in accordance with ISO 9001:2015, ISO 14001:2015 and OHSAS 18001:2007.

Inhoud

1	Inleiding	1
1.1	Aanleiding	1
1.2	Doel	1
1.3	Leeswijzer	2
2	Beknopt juridisch kader	3
2.1	Wet natuurbescherming - Soortenbescherming	3
2.2	Wet natuurbescherming - Gebiedsbescherming	4
2.3	Wet natuurbescherming - Houtopstanden	6
2.4	Natuurnetwerk Nederland	6
3	Plangebied en voorgenomen ontwikkelingen	7
3.1	Plangebied	7
3.2	Voorgenomen ontwikkelingen	7
4	Beschermde natuurwaarden in en rond het plangebied	10
4.1	Soortenbescherming - Wet natuurbescherming	10
4.1.1	Vaatplanten	10
4.1.2	Zoogdieren	10
4.1.3	Reptielen en amfibieën	12
4.1.4	Vissen	13
4.1.5	Broedvogels	13
4.1.6	Ongewervelden	15
4.1.7	Samenvatting relevante soortgroepen effectbeoordeling	16
4.2	Gebiedsbescherming - Wet natuurbescherming	16
4.2.1	Studiegebied en instandhoudingsdoelstellingen	16
4.2.2	Bepalen mogelijke effecten	18
4.2.3	Samenvatting te toetsen effecten	21
4.3	Houtopstanden - Wet natuurbescherming	21
4.4	Natuurnetwerk Nederland	21
4.5	Samenvatting beschermde natuur in en rond het plangebied	22
5	Effectbeoordeling	23
5.1	Soortenbescherming - Wet natuurbescherming	23
5.1.1	Zoogdieren	23
5.1.2	Amfibieën	25
5.1.3	Vissen	25
5.1.4	Broedvogels	26
5.1.5	Overige soortgroepen en zorgplicht	27

5.2	Gebiedsbescherming - Wet natuurbescherming en Natuurnetwerk Nederland	27
5.2.1	Ruimtebeslag, versnippering en verstoring door mechanische effecten	27
5.2.2	Verzuring en vermesting door stikstof uit de lucht	28
6	Conclusie	29
	Referenties	30

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

In Andelsch Broek en Pompveld -gelegen in gemeente Woudrichem en Aalburg (Noord-Brabant) circa twee kilometer ten zuiden van Giessen worden werkzaamheden uitgevoerd die behoud en ontwikkeling van aanwezige natuurwaarden in het kader van onder Natura 2000 geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen beogen.

Zowel Andelsch Broek en het in het oosten aangrenzende Pompveld maken onderdeel uit van Natura 2000-gebied “Loevesteyn, Pompveld & Kornsche Boezem”, zoals dit in 2013 door het Ministerie van Economische Zaken definitief in het kader van de Wet natuurbescherming is aangewezen (Ministerie van Economische Zaken 2013). Verder zijn beide gebieden ook onderdeel van Natuurnetwerk Nederland (Provincie Noord-Brabant 2017) en is Pompveld aangewezen als Natte natuurparel.

Pompveld is een zogenoemde “peilhorst”. Dit betekent dat de waterpeilen in de omliggende, ten behoeve van intensieve landbouw ingerichte percelen (veel) dieper liggen dan in Pompveld het geval is. Bij gevolg is het een aanzienlijke opgave om de natuurwaarden in het gebied -bijvoorbeeld nat schraalland- van voldoende water te voorzien; er is sprake van verdroging. De waterbehoefte vormt ook aanleiding voor de aanwezigheid van tal van stuwen; deze vormen een knelpunt ten aanzien van bijvoorbeeld vismigratie, terwijl ook ten aanzien van vissoorten (bijvoorbeeld Grote modderkruiper (*Misgurnus fossilis*)) doelen gelden. Daarnaast wordt Pompveld al lange tijd doorsneden door op het landbouwkundig gebruik afgestemde watergang. Deze watergang vormt een knelpunt met betrekking tot onder meer de onder de Wet natuurbescherming (onderdeel gebiedsbescherming) geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen ten aanzien van vissen.

Recent zijn delen van Andelsch broek -in het westen grenzend aan Pompveld- beschikbaar gekomen voor natuurontwikkeling, waarbij gestreefd wordt naar het realiseren van verschillende doelen: duurzaam realiseren van Natura 2000 instandhoudingsdoelstellingen, het vervolmaken van Natuurnetwerk Nederland, herstel van Natte natuurparel Pompveld en het vinden van aanvullende waterberging. Waterschap Rivierenland en Stichting Brabants Landschap hebben de handen ineen geslagen om startend vanuit een in het verleden opgesteld inrichtingsplan voor het gehele gebied (Breeuwer-Spierings et al. 2014) voornoemde doelen gezamenlijk te realiseren.

Hoewel de voorgenomen werkzaamheden natuurherstel, -behoud en -ontwikkeling beogen, blijft de plicht bestaan om eventuele effecten op beschermde natuurwaarden in beeld te brengen. Deze rapportage geeft daar invulling aan. De voorgenomen werkzaamheden vloeien direct voort als maatregelen (M8, M12, M13 en M14) uit het Beheerplan voor dit Natura 2000-gebied (Provincie Gelderland and Provincie Noord-Brabant 2016).

1.2 Doel

In deze rapportage worden de mogelijke effecten van de voorgenomen werkzaamheden getoetst aan de vigerende natuurwetgeving en -beleid; de Wet natuurbescherming en Natuurnetwerk Nederland. In het kader van de Wet natuurbescherming onderdeel soortenbescherming wordt een zogenoemde Quickscan uitgevoerd. In de Quickscan wordt op grond van bestaande informatie een inschatting gemaakt van het (mogelijk) voorkomen van onder de Wet natuurbescherming beschermde soorten binnen het plangebied en de kans op overtreden van onder de Wet natuurbescherming beschermde soorten geformuleerde verbodsbepalingen. Vanuit de kaders van de Wet natuurbescherming onderdeel gebiedsbescherming wordt een zogenoemde Voortoets uitgevoerd.

Deze brengt in kaart of (significant) negatieve effecten ten aanzien van onder de Wet natuurbescherming geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen met zekerheid kunnen worden uitgesloten.

Ook wordt beoordeeld of vanuit de kaders van de Wet natuurbescherming onderdeel houtopstanden en Natuurnetwerk Nederland aanvullende maatregelen noodzakelijk zijn.

In het kader van de natuurontwikkeling in Pompveld en Andelsch broek zijn in 2017 al enkele werkzaamheden uitgevoerd. In het noordwesten van het plangebied is een terrein voor waterberging ingericht. Om deze werkzaamheden te toetsen aan de natuurwetgeving is in 2016 een Natuurtoets uitgevoerd (Possen 2016). Hoewel enkel de effecten van de inrichting van de waterberging zijn getoetst, is in deze Natuurtoets de verspreiding van beschermde soorten binnen het hele huidige plangebied in kaart gebracht. De Natuurtoets van Possen (2016) vormt daarmee de basis voor voorliggende Natuurtoets waarin de effecten van de resterende voorgenomen ontwikkelingen worden getoetst.

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 worden de kaders van de voor deze rapportage relevante wet- en regelgeving beknopt toegelicht. Het plangebied en de voorgenomen werkzaamheden worden beschreven in hoofdstuk 3. De beschermde natuurwaarden die in het studiegebied verwacht mogen worden en de relatie van het plangebied daarmee worden in hoofdstuk 4 beschreven. Of er sprake is van effecten op beschermde natuurwaarden wordt afgewogen in hoofdstuk 5. Hierbij is ook oog voor eventueel noodzakelijke mitigerende maatregelen of aanvullende onderzoeken. Het zesde hoofdstuk geeft de conclusies van deze rapportage en besteedt aandacht aan eventuele aanbevelingen.

2 Beknopt juridisch kader

De Wet natuurbescherming is op 1 januari 2017 in werking getreden en voegt de drie voorheen gebruikte natuurwetten (Flora- en faunawet, Natuurbeschermingswet 1998 en Boswet) samen. Het uitgangspunt van de wet is de natuur te beschermen, mede vanwege de intrinsieke waarde, en het behouden en herstellen van biologische diversiteit zonder de lasten te verhogen.

De uitwerking van de wet is vastgelegd in het Besluit natuurbescherming en de Regeling natuurbescherming (Staatsblad 2016).

De Wet natuurbescherming kent naast de algemene zorgplicht (art 1.11) een drietal hoofdstukken die relevant zijn voor voorliggend voornemen. Hoofdstuk 2 gaat over de Natura 2000-gebieden, hoofdstuk 3 over soorten en hoofdstuk 4 over houtopstanden.

2.1 Wet natuurbescherming - Soortenbescherming

Hoofdstuk 3 van de Wet natuurbescherming behandelt de bescherming van soorten, de mogelijkheid om vrijstelling te verlenen en dergelijke. Voor soorten van de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn kan alleen vrijstelling worden verleend op basis van de in deze richtlijnen genoemde belangen (bijvoorbeeld openbare veiligheid of ter bescherming van flora en fauna). In de wet zijn in de bijlagen 160 soorten opgenomen. Onder de Wet natuurbescherming geldt voor deze soorten een ontheffingsplicht, behalve wanneer Bevoegd Gezag (doorgaans de provincies) door middel van een zogenoemde provinciale vrijstelling anders besluit of als men werkt volgens goedgekeurde Gedragscode.

Er wordt onderscheid gemaakt in internationaal beschermde soorten (Vogelrichtlijn art 3.1 en habitatrichtlijn in art 3.5) en nationaal beschermde soorten, ook wel overige soorten genoemd (in art 3.10). Internationaal beschermde soorten vallen onder het strengste beschermingsregime.

Nationaal beschermde soorten genieten een minder strenge bescherming. Dit uit zich bijvoorbeeld in het feit dat voorwaardelijke opzettelijke verstoring van nationaal beschermde soorten niet meer verboden is. Voor nationaal beschermde soorten - ook wel: andere soorten - gelden de verbodsbepalingen op grond van art. 3.10 van de Wet natuurbescherming zoals vermeld in Tabel 2-1.

Tabel 2-1. Soortenbescherming: overzicht verbodsartikelen Wet natuurbescherming voor flora en fauna. HR: Habitatrichtlijn, VR: Vogelrichtlijn en Nvt: Niet van toepassing.

Verbodsbepalingen Wet natuurbescherming Soorten Vogelrichtlijn artikel 3.1	Verbodsbepalingen Wet natuurbescherming Soorten Habitatrichtlijn artikel 3.5	Verbodsbepalingen Wet natuurbescherming Andere soorten artikel 3.10
Art. 3.1.1 Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen.	Art. 3.5.1 Het is verboden in het wild levende dieren HR IV soorten (Verdrag Bern en Bonn) in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.	Art 3.10.1.a Onverminderd artikel 3.5, eerste, vierde en vijfde lid, is het verboden in het wild levende dieren, genoemd in de bijlage A, bij deze wet, opzettelijk te doden of te vangen;
Art. 3.1.2 Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.	Art. 3.5.4 Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid te beschadigen of te vernielen.	Art 3.10.1.b Onverminderd artikel 3.5, eerste, vierde en vijfde lid, is het verboden de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen opzettelijk te beschadigen of te vernielen.
Art. 3.1.3 Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben.	Art. 3.5.3 Het is verboden eieren van dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.	Nvt.
Art. 3.1.4 Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te storen. Art. 3.1.5 Het verbod onder 3.1.4 geldt niet als de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.	Art. 3.5.2 Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren.	Nvt.
Nvt.	Art. 3.5.5 Het is verboden planten HR (en Verdrag van Bern) in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen	Art. 3.10.1.c. Onverminderd artikel 3.5, eerste, vierde en vijfde lid, is het verboden vaatplanten genoemd in de bijlage B in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.
Art. 3.3 Ontheffing voorwaarden conform belangen VR	Art. 3.8 Ontheffing voorwaarden conform belangen HR	Art. 3.11 vrijstelling/ ontheffing op basis van diverse belangen

2.2 Wet natuurbescherming - Gebiedsbescherming

Hoewel Natuurbeschermingswet 1998 nagenoeg ongewijzigd is overgenomen in hoofdstuk 2 van de Wet natuurbescherming, is de wettelijke bescherming van Beschermd of Staatsnatuurmonumenten met de invoering van deze wet vervallen¹. Voorts zijn, behoudens enkele uitzonderingen, provincies Bevoegd Gezag voor de vergunningverlening in het kader van de Wet natuurbescherming geworden.

Met het vervallen van de wettelijke bescherming van Beschermd of Staatsnatuurmonumenten ziet de Wet natuurbescherming voor wat betreft bescherming van gebieden uitsluitend op zogenoemde Natura 2000-gebieden. Natura 2000 is een samenhangend Europees netwerk van beschermde natuurgebieden bestaande uit Vogel- en Habitatrichtlijngebieden (respectievelijk richtlijn 79/409/EEG en 92/43/EEG). Dit netwerk vormt de hoeksteen van het Europese beleid voor behoud en herstel van biodiversiteit. Een Natura 2000-gebied en bijbehorende instandhoudingsdoelen worden vastgesteld door middel van een aanwijzingsbesluit, welke in tijd en ruimte worden uitgewerkt in een beheerplan. Samen vormen zij de juridische basis voor de Nederlandse gebiedsbescherming, waarbij de instandhoudingsdoelstellingen het gebied-specifieke toetsingskader vormen.

¹ De meeste voormalige beschermde natuurmonumenten genieten nog wel planologische bescherming omdat zij binnen Natuurnetwerk Nederland liggen.

De bescherming van Natura 2000-gebieden is in hoofdstuk 2 van de Wet natuurbescherming geregeld. Projecten en andere handelingen die de kwaliteit van habitats kunnen verslechteren of die een verstorend effect kunnen hebben op Natura 2000-gebieden, gelet op de instandhoudingsdoelstellingen, mogen niet plaatsvinden zonder vergunning of zonder dat een Passende Beoordeling is gemaakt waarmee de zekerheid is verkregen dat het plan, onderscheidenlijk het project de natuurlijke kenmerken van het gebied niet zal aantasten (conform de artikelen 2.7, 2.8 en 2.9 van de Wet natuurbescherming).

In geval van de bepaling van mogelijke effecten op Natura 2000-gebieden dient rekening te worden gehouden met de zogenoemde externe werking. Dit betekent dat ook moet worden bekeken of ontwikkelingen *buiten* een Natura 2000-gebied negatieve effecten kunnen hebben op de voor het betreffende gebied vastgestelde instandhoudingsdoelstellingen. Uit de Wet natuurbescherming volgt dat alle Natura 2000-gebieden die mogelijk beïnvloed worden door een ingreep in de beoordeling van deze effecten moeten worden beschouwd. Voor projecten of plannen waarvan redelijkerwijs vermoed kan worden dat deze, rekening houdend met externe werking en gelet op de instandhoudingsdoelstellingen, negatieve effecten kunnen hebben op Natura 2000-gebieden, dient in een oriënterende fase onderzocht te worden of het voornemen significante negatieve effecten kan hebben. Vaak heeft deze oriënterende fase de vorm van een zogenoemde Voortoets waarin voor elk van de storingsfactoren uit de Effectenindicator (Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit 2018) wordt nagegaan óf deze relevant is (aan de orde is) en zo ja óf negatieve effecten op geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen op voorhand kunnen worden uitgesloten.

Indien op grond van de Voortoets niet kan worden uitgesloten dat een voornemen (significant) negatieve effecten kan hebben, dient de initiatiefnemer meer gedetailleerd in kaart te brengen wat de effecten van de activiteit kunnen zijn. De resultaten van dit onderzoek dienen te worden neergelegd in een Passende Beoordeling. Daarbij dient de initiatiefnemer ook de mitigerende maatregelen te betrekken die zij van plan is te nemen. Bevoegd gezag toetst de Passende Beoordeling.

Programma Aanpak Stikstof (PAS) integraal onderdeel van Wet natuurbescherming

Het Programma Aanpak Stikstof (PAS) vormt per 1 juni 2015 het juridisch kader voor de beoordeling van effecten ten gevolge van de storingsfactor "Verzuring en Vermesting door depositie van stikstof uit de lucht", anders gezegd emissie en daaraan gekoppelde depositie van stikstof (N). Dit programma is per 1 januari 2017 integraal onderdeel van de Wet natuurbescherming.

Stikstofdepositie is een belangrijk onderwerp bij de besluitvorming over plannen en projecten omdat in veel Natura 2000-gebieden overbelasting door stikstofdepositie een probleem is voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen voor de voor stikstofgevoelige natuur in die gebieden. Het PAS beoogt een oplossing te bieden voor dit probleem en verbindt daartoe ecologie met economie. Doel is het beschermen en ontwikkelen van kwetsbare, voor stikstof gevoelige natuur, terwijl tegelijkertijd economische ontwikkelingen mogelijk blijven. Het programma bevat hiertoe maatregelen die moeten leiden tot een afname van stikstofdepositie (bronmaatregelen) en maatregelen die moeten leiden tot een versterking van de natuurwaarden in de Natura 2000-gebieden (herstelmaatregelen). Op termijn voorziet het programma met deze gebied-specifieke maatregelen in de verwezenlijking van de instandhoudingsdoelstellingen voor de voor stikstof gevoelige natuur in Natura 2000-gebieden. In de tussenliggende tijd voorziet het programma in het voorkomen van verslechtering. In het PAS zijn 118 Natura 2000-gebieden opgenomen waarvan de Habitattypen en of voor soorten belangrijke leefgebieden stikstofgevoelig zijn en de kritische depositiewaarde nu of in de toekomst wordt overschreden.

2.3 Wet natuurbescherming - Houtopstanden

De voormalige boswet is grotendeels overgenomen in hoofdstuk 5 van de Wet natuurbescherming. Bij de kap van tenminste 10 are of meer dan 20 bomen is een kapmelding verplicht, zo ook voor dit project. Een kapmelding wordt ingediend bij de betreffende provincie. De Wet natuurbescherming hanteert het principe van 1-op-1 compensatie, beter bekend als de herplantplicht.

Dunningswerkzaamheden in het kader van natuurbeheer of boskap ten behoeve van realisatie instandhoudingsdoelstellingen voor een Natura 2000-gebied zijn in beginsel vrijgesteld van herplantplicht, maar dienen wel gemeld te worden. Verder zijn bijvoorbeeld fruitboomgaarden, lijnvormige beplantingen van wilgen of populieren, kerstbomen en houtopstanden op erven en tuinen vrijgesteld van bescherming. De desbetreffende kapwerkzaamheden hoeven daarom niet gemeld worden in het kader van de Wet natuurbescherming.

2.4 Natuurnetwerk Nederland

Het ruimtelijk beleid voor het Nationaal natuurnetwerk, voorheen Ecologische Hoofdstructuur, is gericht op het behoud, herstel en de ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden van een gebied en het effectief functioneren van de ecologische verbindingzones. De bescherming van deze waarden vindt plaats door toepassing van een specifiek afwegingskader: het zogenaamde “nee, tenzij”-regime. Dat betekent dat nieuwe plannen en projecten niet zijn toegestaan als deze een significant negatief effect hebben op de wezenlijke kenmerken en waarden van het gebied, tenzij daarmee een groot openbaar belang gediend is en er geen reële alternatieven voorhanden zijn. In dat geval moet de schade zoveel mogelijk beperkt worden door het treffen van mitigerende maatregelen en moet de resterende schade gecompenseerd worden. Hiervoor is goedkeuring (of een verklaring van geen bezwaar) van Gedeputeerde Staten vereist.

De wezenlijke kenmerken en waarden van het Natuurnetwerk Nederland zijn gekoppeld aan de natuurdoelen voor een gebied. Deze zijn te vinden in het “Natuurbeheerplan” (Provincie Noord-Brabant 2017), de Index Natuur en Landschap (BIJ12 2018) en de aanwijzingsbesluiten voor de Natura 2000-gebieden voor zover de onder het Nationaal Natuurnetwerk aangewezen gebieden ook in een Natura 2000-gebied liggen.

De vraag wanneer sprake is van een significant negatief effect op de wezenlijke kenmerken en waarden kan in het kader van het Nationaal Natuurnetwerk niet in algemene zin beantwoord worden. In ieder geval worden alle plannen of projecten die ertoe leiden dat een deel van het netwerk een andere bestemming moet krijgen en daardoor uit de begrenzing moet worden gehaald als significant aangemerkt. In bestemmingsplannen moet worden aangegeven op welke gebieden het “nee, tenzij”-regime van toepassing is en moet deze bescherming worden vertaald in de voorschriften.

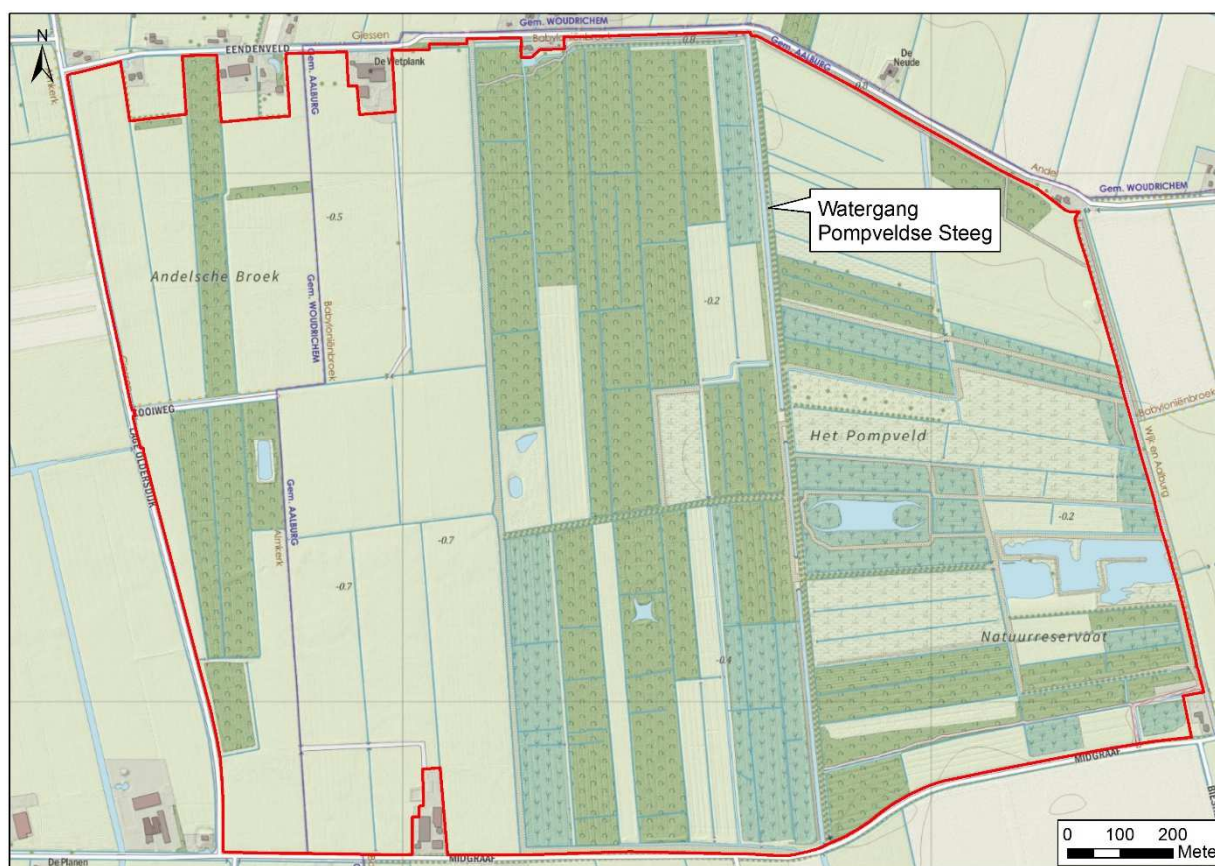
In geval van Natuurnetwerk Nederland hoeft in beginsel geen rekening gehouden te worden met externe werking, zoals wel het geval is voor de Wet natuurbescherming. Echter, Gedeputeerde Staten zijn vrij hiervan af te wijken. In Noord-Brabant is dit blijkens de Verordening Ruimte Noord-Brabant 2018 (artikel 5.1 lid 7) het geval. In betreffend artikel is opgenomen dat “een bestemmingsplan dat is gelegen buiten de ecologische hoofdstructuur en dat leidt tot een aantasting van de ecologische waarden en kenmerken van de ecologische hoofdstructuur door verstoring, strekt ertoe dat de negatieve effecten waar mogelijk worden beperkt en de overblijvende, negatieve effecten worden gecompenseerd”.

3 Plangebied en voorgenomen ontwikkelingen

Zoals in paragraaf 1.2 aangehaald, ziet voorliggende rapportage voor wat betreft de effectbeoordeling niet op het realiseren van de waterberging, aangezien de waterberging al in 2017 is gerealiseerd. De waterberging is wel onderdeel van het grotere project dat hydrologisch herstel van Pompveld en inrichting van Andelsch broek beoogt.

3.1 Plangebied

Het plangebied wordt begrensd door de weg Eendenveld in het noorden, de Lage Oldersdijk in het westen, de Midgraaf in het zuiden en de Pompveldse Kade in het oosten (zie figuur 3-1). Zowel Andelsch Broek in het westen en Pompveld in het midden en oosten van het plangebied maken onderdeel uit van Natura 2000-gebied "Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem". Het gebied Pompveld wordt gescheiden door een brede watergang die parallel aan de Pompveldse Steeg loopt.

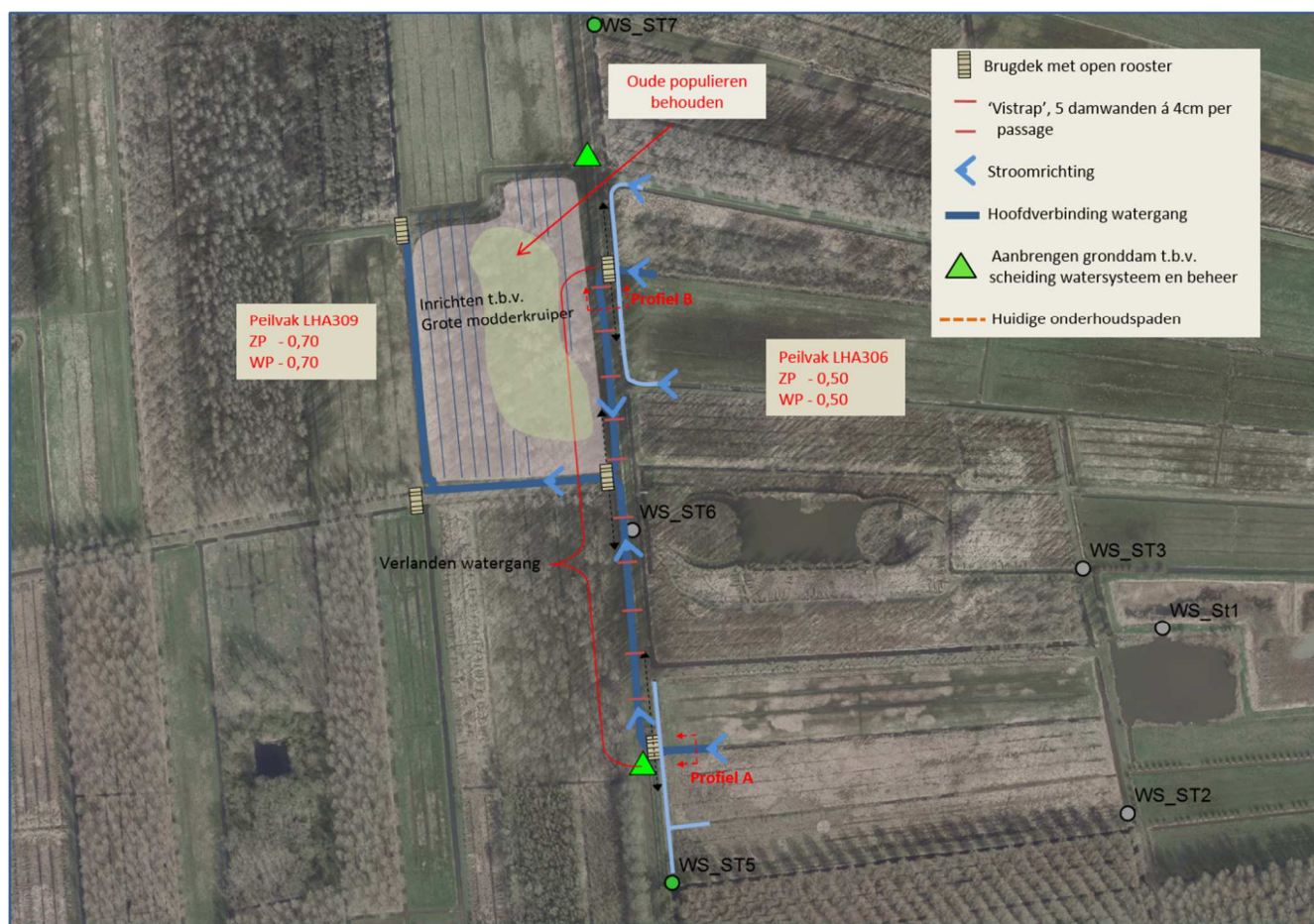

Figuur 3-1 De begrenzing van het Natura 2000-gebied geldt hier tevens als de begrenzing van het plangebied.

3.2 Voorgenomen ontwikkelingen

De voorgenomen ontwikkelingen beogen behoud en ontwikkeling van aanwezige natuurwaarden binnen het plangebied. Om dit te kunnen realiseren zijn maatregelen voorzien als het dempen/verondiepen van sloten, kappen van bomen, aanbrengen van stuwen en vistrappen, het verflauwen van oevers, het optimaliseren van het reeds aanwezige helofytenfilter en het omleiden van de centrale landbouwsloot rond het plangebied.

De landbouwsloot langs de Pompeveldse steeg die Pompeveld diep doorsnijdt vormt een onneembare barrière voor onder meer de habitatrichtlijnsoort Grote modderkruiper. Door de landbouwsloot om Pompeveld heen te laten lopen ontstaat de mogelijkheid tot het aanleggen van een optimale verbinding voor de Grote modderkruiper, waarvan ook andere voor het gebied relevante soorten, bijvoorbeeld Kleine modderkruiper (*Cobitis taenia*), Bittervoorn (*Rhodeus amarus*) maar ook Waterspitsmuis (*Neomys fodiens*) meeprofiten. Enerzijds door het wegnemen van een barrière, anderzijds door het kunnen instellen van een optimaler peilregime in het natuurgebied zelf. Figuur 3-2 toont een schetsontwerp van de inrichting van het centrale deel van de landbouwsloot. Voor een uitgebreide beschrijving van de inrichting wordt verwezen naar Crompvoets en Possen (2018).

Figuur 3-2 Schetsontwerp van de verbinding voor de Grote modderkruiper

Naast het creëren van een verbindingzone voor vissen in en rond de huidige landbouwsloot (Figuur 3-2), zijn er in de rest van het plangebied ontwikkelingen van een gelijke aard voorzien (Figuur 3-3). Ten noorden en ten zuiden van de verbindingzone wordt de landbouwsloot ingericht voor ontwikkeling van Krabbenscheervegetaties (*Stratiotes aloides*). Deze delen worden gescheiden door een gronddam. In het zuidoosten van het plangebied worden nieuwe sloten aangelegd met natuurvriendelijke oevers en wordt een deel van het maaiveld verlaagd (met circa 30 - 35 cm). Aangrenzend hieraan wordt ook een nieuwe hoofdwatergang aangelegd. Omdat de watergang Pompeveldse steeg als hoofdwatergang wordt opgeheven, wordt er een nieuwe hoofdwatergang om het gebied heen gelegd. Langs de randen van deze nieuwe watergang worden nog kleine stukken bos gekapt. In het oosten van het gebied, waar water in gelaten kan worden, wordt het bestaande helofytenfilter geoptimaliseerd.

Figuur 3-3. Overzichtsk kaart van de voorgenomen ontwikkelingen binnen het plangebied.

4 Beschermde natuurwaarden in en rond het plangebied

Bij het beschrijven van de beschermde natuurwaarden in en rond het plangebied wordt gebruik gemaakt van de Natuurtoets die in 2016 in het plangebied is uitgevoerd (Possen 2016). Voor deze Natuurtoets is het plangebied op 26 mei 2016 bezocht door een ter zake kundig ecooloog. Aangezien dit veldbezoek minder dan 3 jaar geleden heeft plaatsgevonden en de habitats binnen het plangebied niet wezenlijk zijn veranderd is er voor voorliggende Natuurtoets geen nieuw veldbezoek uitgevoerd. Op 3 oktober 2018 is de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF 2018) opnieuw geraadpleegd om na te gaan of er beschermde soorten in het plangebied voorkomen die niet in de Natuurtoets van Possen (2016) aan bod komen.

4.1 Soortenbescherming - Wet natuurbescherming

Voor de beschrijving van onder de Wet natuurbescherming beschermde soorten in en rond het plangebied is gebruik gemaakt van de Natuurtoets van Possen (2016). Daarnaast is ook gebruik gemaakt van andere eerder uitgevoerde natuuronderzoeken, namelijk van den Berg 2005; Dorenbosch and Kesel 2008; van Haaften 2010, 2011; Brouwer 2011, 2012; van Tilborg 2013; SOVON 2015; van Bochove 2016. Over de resultaten van een nog lopend, gebiedsdekkend onderzoek naar het voorkomen van Grote modderkruiper kon nog niet worden beschikt.

4.1.1 Vaatplanten

Binnen het plangebied is uit de Natuurtoets van Possen (2016) een viertal vaatplanten naar voren gekomen die destijds onder de Flora- en faunawet beschermd waren, te weten Brede orchis (*Dactylorhiza majalis* s.l.), Brede wespenorchis (*Epipactis helleborine* s.l.), Gewone dotterbloem (*Caltha palustris palustris*) en Gewone vogelmelk (*Ornithogalum umbellatum*). Geen van deze soorten wordt echter nog beschermd op grond van de Wet natuurbescherming. Wel geldt dat het plangebied zelf recent niet vlakdekkend is onderzocht. Echter, de veldbezoeken hebben noch aanvullende waarnemingen van beschermde vaatplanten binnen het plangebied opgeleverd, noch aanleiding gegeven de aanwezigheid van deze soorten te vermoeden. De actuele aanvullende verspreidingsgegevens van de NDFF (NDFF 2018) bevestigen de reeds bekende gegevens. De omstandigheden in het plangebied (vegetatie, beheer) zijn niet geschikt voor het voorkomen van actueel onder de Wet natuurbescherming beschermde vaatplanten.

Onder de Wet natuurbescherming beschermde vaatplanten komen niet voor binnen het plangebied.

4.1.2 Zoogdieren

Binnen het plangebied is uit de Natuurtoets van Possen (2016) een zevental onder de Wet natuurbescherming beschermde zoogdieren bekend (Figuur 4-1). De actuele aanvullende verspreidingsgegevens van de NDFF (NDFF 2018) bevestigen de reeds bekende gegevens. In geval van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting geldt een provinciale vrijstelling van verbodsbepalingen voor de soorten Egel (*Erinaceus europaeus*), Haas (*Lepus europaeus*), Ree (*Capreolus capreolus*) en Vos (*Vulpes vulpes*). Figuur 4-1 toont het voorkomen van onder de Wet natuurbescherming beschermde zoogdieren binnen het plangebied, plus de Mol (*Talpa europaea*) die niet beschermd is op grond van de Wet natuurbescherming.

Naast bovengenoemde vrijgestelde soorten is ook Bunzing (*Mustela putorius*) bekend uit het plangebied. Deze soort is, in tegenstelling tot de meeste andere provincies, in Noord-Brabant niet vrijgesteld van verbodsbepalingen voor ruimtelijke ontwikkeling. Deze soort heeft een voorkeur voor kleinschalig landschap met voldoende schuilmogelijkheden en water, zoals oeverbegroeiingen, bosranden, rietvelden en moerasgebieden. Het plangebied biedt geschikt habitat voor deze soort.

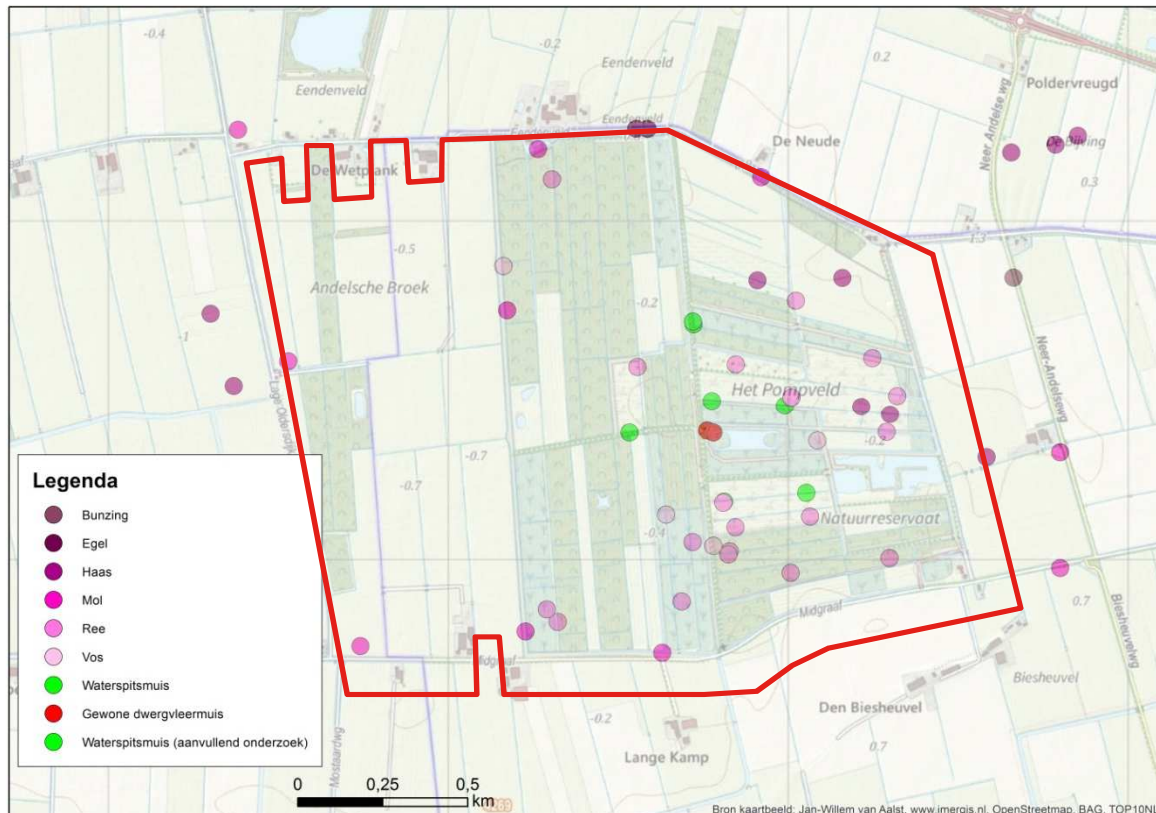
Daarnaast biedt het plangebied ook geschikt habitat voor andere kleine marterachtigen zoals de Hermelijn (*Mustela erminea*) en in mindere mate Wezel (*Mustela nivalis*).

Waterspitsmuis (*Neomys fodiens*) is bekend uit het plangebied en -als soort van schoon, niet te voedselrijk, vrij snel stromend tot stilstaand water met een behoorlijk ontwikkelde watervegetatie en ruig begroeide oevers (Overman et al. 2008)- kent binnen het plangebied geschikt habitat. Binnen het gebied Pompveld is de aanwezigheid van Waterspitsmuis op verschillende locaties aangetoond met eDNA onderzoek (van Bochove 2016).

Daarnaast is gebleken dat Gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*) het kooikerhuisje gebruikt als verblijfplaats (waarneming veldbezoek Possen oktober 2015). Voor de (overwegend) gebouwbewonende Gewone dwergvleermuis kent het plangebied afgezien van het kooikerhuisje geen geschikte verblijfplaatsen. Wel kan het plangebied dienstdoen als foerageergebied voor deze soort. Daarnaast kunnen (enkele van) de te kappen bomen mogelijk als verblijfplaats dienen voor boombewonende soorten en kan het plangebied ook dienstdoen als foerageergebied voor deze soorten. Uit de omgeving van het plangebied zijn Rosse vleermuis (*Nyctalus noctula*) en Ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*) bekend, maar op basis van het habitat zou ook Watervleermuis (*Myotis daubentoni*) ook verwacht kunnen worden.

Het plangebied zelf is recent niet vlakdekkend onderzocht als het gaat om het voorkomen van onder de Wet natuurbescherming beschermde zoogdieren.

Onder de Wet natuurbescherming beschermde zoogdieren maken zeker gebruik van het plangebied.

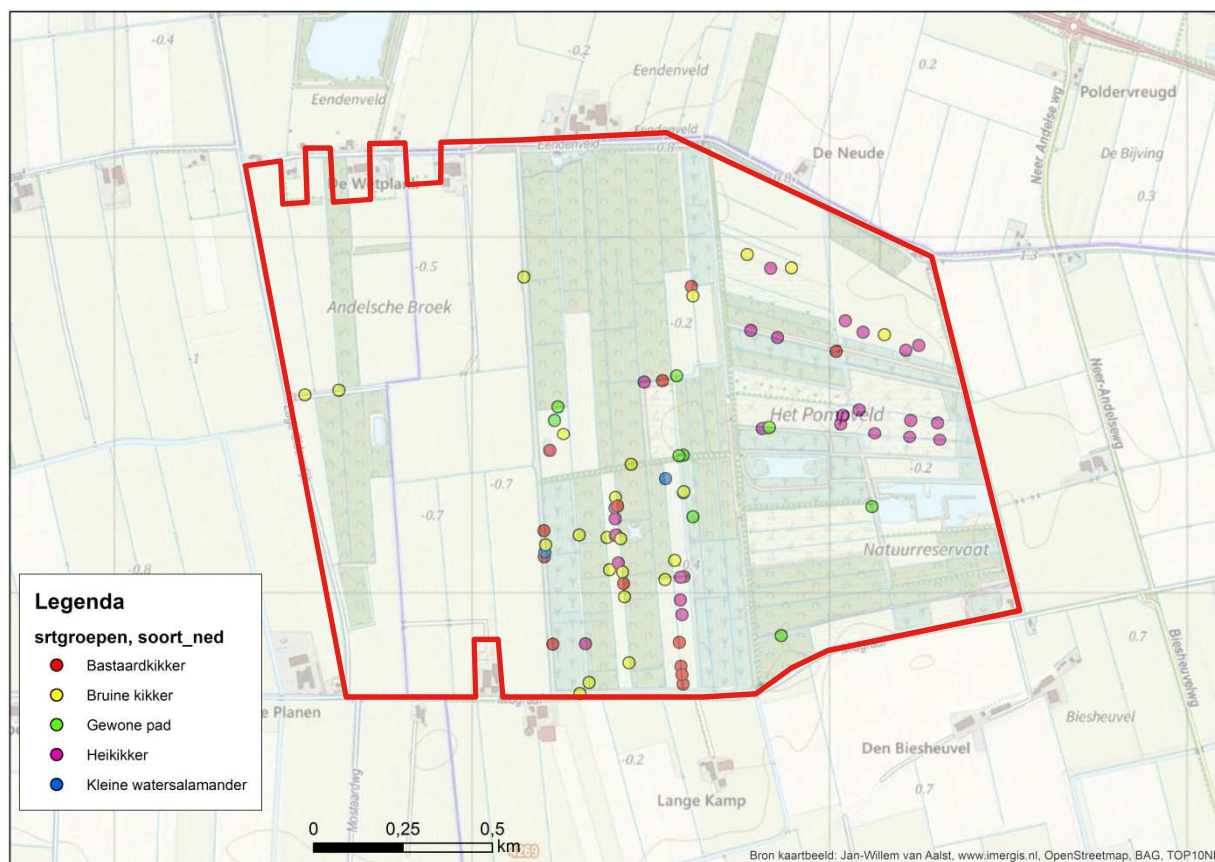

Figuur 4-1. Waarnemingen van beschermde zoogdieren in Pompveld & Andelsch broek. Rode lijn geeft de globale begrenzing van het plangebied. Voor gebruikte bronnen zie paragraaf 4.1.

4.1.3 Reptielen en amfibieën

Reptielen

Waarnemingen van (beschermde) reptielen zijn niet bekend uit het studiegebied dan wel omliggende kilometerhokken (RAVON 2014). De actuele aanvullende verspreidingsgegevens van de NDFF (NDFF 2018) bevestigen de reeds bekende gegevens. Gezien de afstand van het plangebied tot bekende populaties van bedoelde soorten is het voorkomen van deze soorten binnen het plangebied niet te verwachten. Bovendien zijn de in het plangebied aanwezige habitats niet geschikt voor beschermde reptielen; beschutting en schuilmogelijkheden zijn nauwelijks voor handen en het gebied is door zijn vele sloten gefragmenteerd voor reptielen. Uitzondering hierop is de Ringslang (*Natrix natrix*), maar deze soort is niet bekend uit het gebied en de ruime omgeving.

Figuur 4-2. Waarnemingen van beschermde amfibieën in Pompveld & Andelsch Broek. Rode lijn geeft de globale begrenzing van het plangebied. Voor gebruikte bronnen zie paragraaf 4.1.

Amfibieën

Binnen het plangebied is uit de Natuurtoets van Possen (2016) een vijftal onder de Wet natuurbescherming beschermde amfibieën bekend. De actuele aanvullende verspreidingsgegevens van de NDFF (NDFF 2018) bevestigen de reeds bekende gegevens. In geval van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting geldt een vrijstelling voor de soorten Bastardkikker (*Pelophylax klepton esculentus*), Bruine kikker (*Rana temporaria*), Gewone pad (*Bufo bufo*) en Kleine watersalamander (*Triturus vulgaris*).

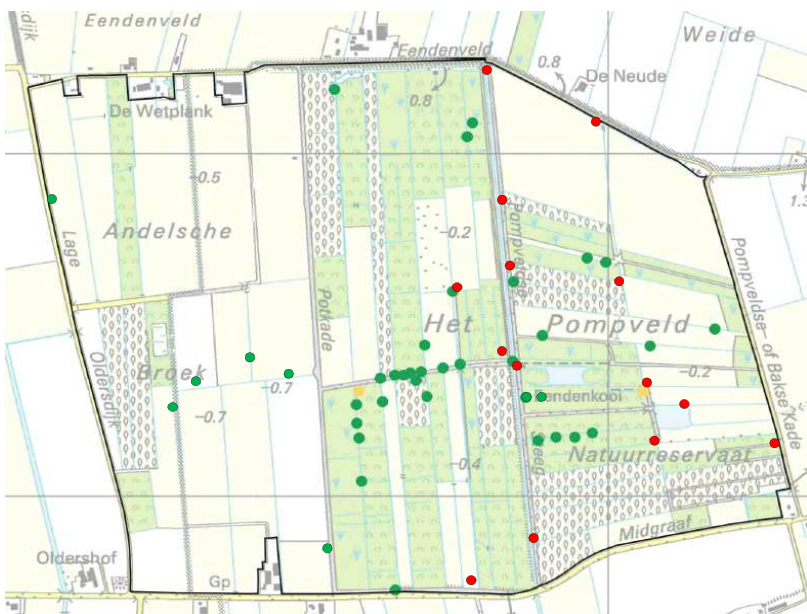
Naast bovengenoemde vrijgestelde soorten komt ook de Heikikker (*Rana arvalis*) voor in het studiegebied, met name in het gebied Pompveld. Figuur 4-2 toont het voorkomen van onder de Wet natuurbescherming beschermde amfibieën.

Het voorkomen van reptielen binnen het plangebied wordt uitgesloten. Onder de Wet natuurbescherming beschermde amfibieën maken zeker gebruik van het plangebied.

4.1.4 Vissen

Het plangebied is nagenoeg jaarlijks onderzocht op het voorkomen van (destijds) beschermde vissoorten (zie referenties paragraaf 4.1). Hieruit blijkt dat wat betreft onder Wet natuurbescherming beschermde soorten enkel de Grote modderkruiper verspreid binnen het plangebied voorkomt. De actuele aanvullende verspreidingsgegevens van de NDFF (NDFF 2018) bevestigen de reeds bekende gegevens. Figuur 4-3 toont de verspreiding van de Grote modderkruiper. Daarnaast komen ook nog de habitatrichtlijnsoorten Bittervoorn en Kleine modderkruiper voor binnen het plangebied. Deze soorten zijn echter niet beschermd onder het onderdeel soortenbescherming van de Wet natuurbescherming.

Onder de Wet natuurbescherming beschermde vissen maken zeker gebruik van het plangebied.

Figuur 4-3. Waarnemingen van Grote modderkruiper in Pompveld & Andelsch Broek (van den Berg 2005). Groene stippen: >2000, Oranje stip <2000. Rode stippen laten de nu aanwezige stuwen zien.

4.1.5 Broedvogels

Het plangebied kan broedgelegenheid bieden aan watervogels, weidevogels en algemene soorten van bos en ruigte. De beschikbare gegevens (SOVON 2015; NDFF 2018) laten zien dat enkele algemene broedvogels een territorium hebben binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden (onder andere Grasmus (*Sylvia communis*), Rietgors (*Emberiza schoeniclus*), Waterral (*Rallus aquaticus*) en Wilde eend (*Anas platyrhynchos*))

Voor zover het soorten betreft waarvan het nest jaarrond bescherming geniet, zijn alleen nesten van de Buizerd (*Buteo buteo*) bekend uit het plangebied (Figuur 4-4). Verder broedt de Steenuil in een nestkast aan Eendenveld 2 op de rand van het plangebied. Naast het voorzien van nesten voor de Buizerd kan het plangebied mogelijk dienstdoen als foerageergebied voor zowel de Buizerd als de Steenuil.

Figuur 4-4. Nesten van de Buizerd binnen Pompveld & Andelsch Broek. Kaart naar de meest recente territoriumkartering in Pompveld & Andels broek (SOVON 2015).

De Steenuil is een soort van het kleinschalige cultuurlandschap, waar Pompveld nog een voorbeeld van is. Hij is het hele jaar door in het territorium aanwezig en kent een kleine actieradius. Doorgaans beweegt de Steenuil zich slechts enkele honderden meters rond de nestplaats (omvang van een territorium bedraagt 5 tot 30 hectare (BIJ12 2017c)). In Figuur 4-5 is dit indicatief weergegeven. Overigens geldt hierbij dat het territorium van een Steenuil niet noodzakelijkerwijs een ronde vorm heeft. Dit betekent dat het gebied binnen die zone moet kunnen voorzien in de eisen die de Steenuil aan zijn omgeving stelt. Dat wil zeggen een open tot halfopen landschap met een afwisselend korte en verruigde vegetatie waarin op kleine knaagdieren (muizen) en ongewervelden gevoerd kan worden. Figuur 4-6 maakt aannemelijk dat het foerageergebied van de Steenuil zich niet binnen de invloedssfeer van de voorgenomen ingreep bevindt.

Figuur 4-5. Indicatief Steenuilenterritorium (100 en 300 meter) rond de nestkast aan Eendenveld 2.

Geconcludeerd wordt dat algemene broedvogels (zonder vast nest) zeker gebruik maken van het plangebied. Vogels waarvan het nest jaarrond bescherming geniet maken zeker gebruik van het plangebied.

4.1.6 Ongewervelden

De beschikbare gegevens geven geen aanleiding het voorkomen van ongewervelden beschermd onder de Wet natuurbescherming binnen het plangebied (bijvoorbeeld dagvlinders en libellen) te vermoeden. De in het plangebied aanwezig habitats zijn voor deze soorten ongeschikt en populaties van dergelijke soorten zijn in de ruime omgeving van het plangebied niet bekend.

Het voorkomen van beschermde ongewervelden in het plangebied wordt dan ook uitgesloten.

4.1.7 Samenvatting relevante soortgroepen effectbeoordeling

Tabel 4-1 vat samen welke beschermde soorten en soortgroepen verwacht mogen worden in het plangebied.

Tabel 4-1. Overzicht van aanwezige en mogelijk aanwezige beschermde soorten per soortgroep.

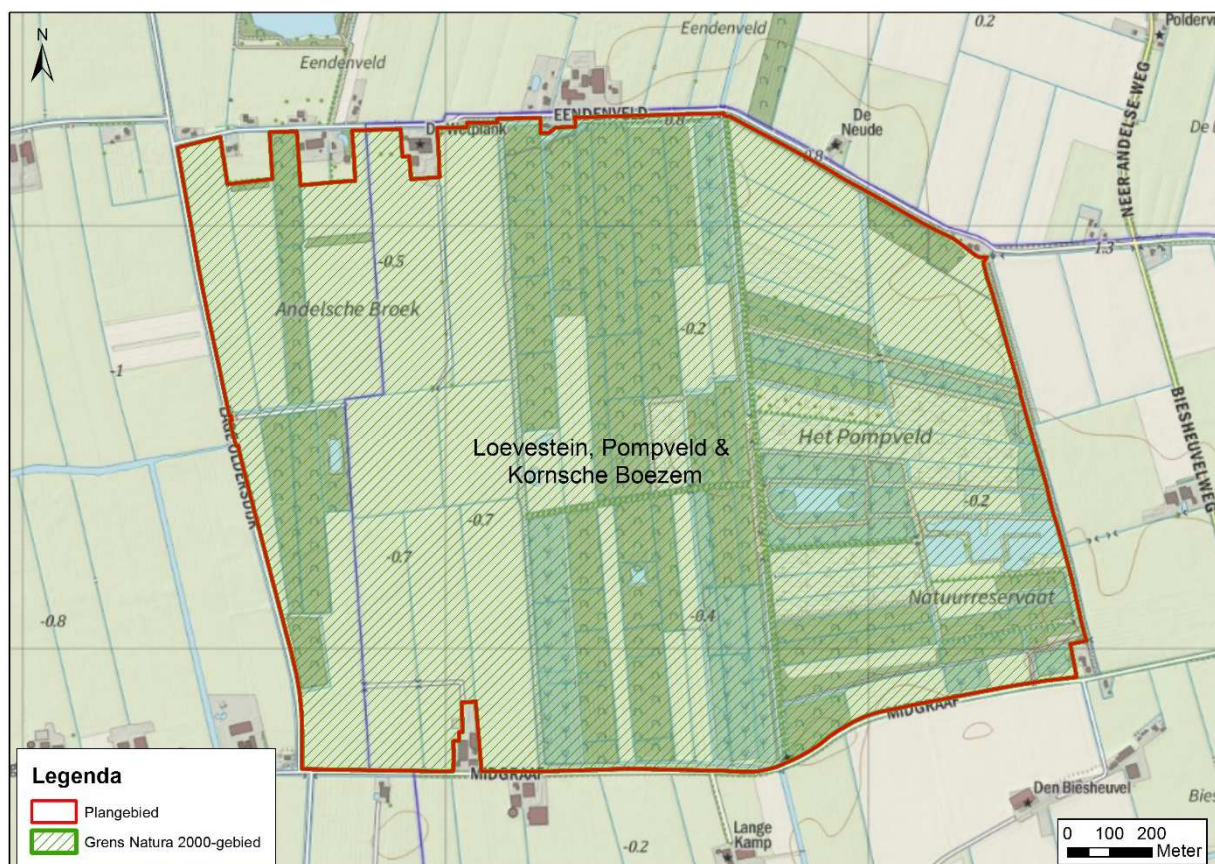
Soortgroep	Aanwezige en mogelijk aanwezige beschermde soorten in het plangebied
Vaatplanten	Niet aanwezig
Zoogdieren	Kleine marterachtigen, Gewone dwergvleermuis, boombewonende vleermuizen en Waterspitsmuis
Reptielen en amfibieën	Heikikker
Vissen	Grote Modderkruiper
Broedvogels	Vast nest binnen plangebied voor buizerd
Ongewervelden	Niet aanwezig

4.2 Gebiedsbescherming - Wet natuurbescherming

4.2.1 Studiegebied en instandhoudingsdoelstellingen

In het kader van het onderdeel gebiedsbescherming van de Wet natuurbescherming dienen eventuele gevolgen van de voorgenoemde werkzaamheden getoetst te worden aan de instandhoudingsdoelstellingen zoals deze voor aangewezen Natura 2000-gebieden zijn geformuleerd. Het plangebied is onderdeel van Natura 2000-gebied “Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem” (figuur 4-6), waarvan de overige deelgebieden (Loevestein en Kornsche boezem) zich op ruim 3,5 kilometer ten noorden (Loevestein) en ten zuidwesten (Kornsche Boezem) van Pompveld bevinden en daarvan gescheiden worden door intensief gebruikt agrarisch gebied.

Gemakshalve is in figuur 4-6 alleen Natura 2000-gebied “Loevestein, Pompveld & Kornsche boezem” (deelgebied Pompveld) weergegeven. Het is echter belangrijk om ten aanzien van figuur 4-6 op te merken dat de Wet natuurbescherming voor wat betreft externe werking géén grenzen kent; alle gebieden die mogelijk beïnvloed worden door een ingreep, ongeacht de afstand, moeten in de toetsing worden opgenomen. Afhankelijk van de reikwijdte van de te verwachten effecten kunnen daarom gebieden die niet in figuur 4-6 zijn weergegeven toch relevant zijn voor onderhavige toetsing. Figuur 4-6 kan daarom niet gebruikt worden om te bepalen welke gebieden relevant zijn voor onderhavige toetsing. De andere gebieden die onderdeel vormen van het overkoepelende Natura 2000-gebied zijn niet relevant voor deze toetsing.

Figuur 4-6. Ligging van het plangebied ten opzichte van onder de Wet natuurbescherming beschermde gebieden. De begrenzing van het plangebied is identiek aan de begrenzing van het deelgebied Pompveld van Natura 2000-gebied “Loevestein, Pompveld & Kornsche boezem”.

De instandhoudingsdoelstellingen voor “Loevestein, Pompveld & Kornsche boezem” zijn terug te vinden in tabel 4-2. Het beheerplan voor dit gebied geeft inzicht in de gewenste ontwikkelingen (Provincie Gelderland and Provincie Noord-Brabant 2016). Hieruit blijkt dat in Pompveld & Andelsch broek alleen uitwerking gegeven wordt aan de doelstellingen zoals geformuleerd voor Grote modderkruiper, Kleine modderkruiper en Bittervoorn. Habitattypen waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd zijn niet aanwezig. Deze zijn ook niet te verwachten, omdat ze in hoge mate samenhangen met rivierdynamiek.

Tabel 4-2. Instandhoudingsdoelstellingen “Loevestein, Pompveld & Kornsche boezem” (Ministerie van Economische Zaken 2013).
Vet: Instandhoudingsdoelstellingen die op grond van het ontwerp beheerplan (Provincie Gelderland and Provincie Noord-Brabant 2016) in Pompveld & Andelsch broek worden nagestreefd. >: uitbreiding, =: behoud, nvt: Niet van toepassing.

Beschermde waarde	Doel oppervlak (leefgebied)	Doel kwaliteit (leefgebied)	Doel populatie
Habitattypen			
Meren met krabbenscheer (H3150)	>	>	nvt
Slikkige rivieroever (H3270)	>	>	nvt
Stroomdalgrasland (H6120)	=	=	nvt
Glanshaverhooilanden (H6510A)	>	>	nvt
Vochtige alluviale bossen (H9190E0A)	=	>	nvt
Habitatrichtlijnsoorten			
Bittervoorn (H1134)	=	=	=
Grote modderkruiper (H1145)	>	>	=
Kleine modderkruiper (H1149)	=	=	=
Rivieronderpad (H1163)	=	=	=
Kamsalamander (H1166)	=	=	=

4.2.2 Bepalen mogelijke effecten

De effectenindicator zoals aangereikt door het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (2018) geeft een negentiental mogelijke effecten waarmee in ieder geval rekening moet worden gehouden ten aanzien van onder de Wet natuurbescherming beschermde waarden. Deze 19 storingsfactoren vormen dan ook de basis voor deze toetsing. Hieronder wordt per storingsfactor afgewogen of deze wel of niet relevant is in het kader van onderhavige toetsing.

Aangezien voor Pompveld & Andelsch broek alleen instandhoudingsdoelstellingen zijn aangewezen voor Bittervoorn, Grote modderkruiper en Kleine modderkruiper, worden de 19 storingsfactoren behandeld aan de hand van deze soorten. Voor Bittervoorn en Kleine modderkruiper geldt de doelstelling behoud van oppervlak en kwaliteit van het leefgebied. Deze soorten komen zowel binnen Pompveld & Andelsch broek voor als in het omliggende landbouwgebied en de trend van deze soorten binnen Pompveld & Andelsch broek is op het moment gunstig. Voor Grote modderkruiper geldt de doelstelling uitbreiding van het oppervlak en verbetering van de kwaliteit van het leefgebied. Deze soort heeft niks te zoeken in het omliggende landbouwgebied en is aangewezen op Pompveld & Andelsch broek, en de daar voorgenomen ontwikkelingen, voor de benodigde kwaliteitsimpuls. De voorgenomen ontwikkelingen zijn dus essentieel in het behalen van deze instandhoudingsdoelstellingen, aangezien ze uitbreiding van het oppervlak en verbetering van de kwaliteit van het leefgebied beogen (Provincie Gelderland and Provincie Noord-Brabant 2016).

Ruimtebeslag (1)

Na realisatie van de voorgenomen ontwikkelingen kent het plangebied een gelijke of toegenomen oppervlakte geschikt leefgebied voor de soorten ten aanzien waarvan instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd (Grote modderkruiper, Kleine modderkruiper en Bittervoorn). Hierdoor kunnen negatieve effecten als gevolg van ruimtebeslag na realisatie op voorhand worden uitgesloten. Tijdens de aanlegfase kan geschikt leefgebied als gevolg van werkzaamheden echter tijdelijk ongeschikt worden. Hoewel de soorten te allen tijde elders binnen het plangebied geschikt leefgebied op kunnen zoeken, kunnen negatieve effecten als gevolg van ruimtebeslag tijdens de aanlegfase niet op voorhand worden uitgesloten.

Versnippering (2)

Na realisatie van de voorgenomen ontwikkelingen kent het plangebied een betere verbinding tussen geschikt leefgebied voor de soorten ten aanzien waarvan instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd (Grote modderkruiper, Kleine modderkruiper en Bittervoorn). Hierdoor kunnen negatieve effecten als gevolg van versnippering na realisatie op voorhand worden uitgesloten. Tijdens de aanlegfase kan geschikt leefgebied als gevolg van werkzaamheden echter tijdelijk versnipperd raken. Hoewel de soorten te allen tijde elders binnen het plangebied geschikt leefgebied op kunnen zoeken, kunnen negatieve effecten als gevolg van versnippering tijdens de aanlegfase niet op voorhand worden uitgesloten.

Verzuring en vermesting door stikstof uit de lucht (3 & 4)

Na realisatie van de voorgenomen ontwikkelingen kent het plangebied een natuurfunctie. Dergelijk gebruik leidt niet tot emissie van stikstof. Tijdens de aanlegfase kan door gebruik van machines wél sprake zijn van emissie van stikstof. Emissie van stikstof leidt onvermijdelijk tot depositie van stikstof. Hierdoor kunnen negatieve effecten als gevolg van verzuring en vermesting door stikstof uit de lucht niet op voorhand worden uitgesloten.

Verzoeting, verzilting, verontreiniging, verdroging, vernatting, verstoring waterhuishouding (5, 6, 7, 8, 9, 10 & 11)

Na realisatie van de voorgenomen ontwikkelingen kent het plangebied een toename aan geschikt leefgebied voor de soorten ten aanzien waarvan instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd (Grote modderkruiper, Kleine modderkruiper en Bittervoorn). Dit komt onder meer door vernatting van het plangebied en het verbeteren van de waterkwaliteit met de geoptimaliseerde helofytenfilter. Hierdoor kunnen negatieve effecten als gevolg van ingrepen in de waterhuishouding na realisatie op voorhand worden uitgesloten. Ook tijdens de aanlegfase kunnen negatieve effecten als gevolg van ingrepen in de waterhuishouding na realisatie op voorhand worden uitgesloten.

Verandering dynamiek substraat (12)

Na realisatie van de voorgenomen ontwikkelingen kent het plangebied een toename aan geschikt leefgebied en/of een betere verbinding van leefgebieden voor de soorten ten aanzien waarvan instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd (Grote modderkruiper, Kleine modderkruiper en Bittervoorn). Dit komt onder meer door het verondiepen en laten verlanden van sloten, waardoor een dikke sliblaag kan ontstaan. Hierdoor verandert de dynamiek van het substraat in de sloot en kan een organische sliblaag ontstaan. Deze ontwikkeling komt juist de kwaliteit van het leefgebied van Grote modderkruiper en Kleine modderkruiper ten goede. Voor Bittervoorn gelden deze verlande sloten niet als optimaal leefgebied, maar bewerkstelligen deze sloten wel een verbinding tussen andere geschikte leefgebieden. In het gebied, bijvoorbeeld ter hoogte van de waterberging, is daarnaast voor de Bittervoorn optimaal geschikt leefgebied gerealiseerd. Hierdoor kunnen negatieve effecten als gevolg van verandering dynamiek substraat, zowel tijdens de aanlegfase als de realisatiefase, op voorhand worden uitgesloten.

Verstoring door geluid (13)

Na realisatie van de voorgenomen ontwikkelingen kent het plangebied een natuurfunctie. Dergelijk gebruik leidt niet tot emissie van geluid. Tijdens de aanlegfase kan door gebruik van machines wél sprake zijn van emissie van geluid. Echter, soorten ten aanzien waarvan instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd (Grote modderkruiper, Kleine modderkruiper en Bittervoorn) zijn de effectenindicator volgend niet gevoelig voor geluid. Hierdoor kunnen negatieve effecten als gevolg van verstoring door geluid, zowel tijdens de aanlegfase als de realisatiefase, op voorhand worden uitgesloten.

Verstoring door licht en trillingen (14 & 15)

Na realisatie van de voorgenomen ontwikkelingen kent het plangebied een natuurfunctie. Er is geen sprake van verlichting dan wel trillingen, ook niet tijdens de realisatiefase. Hierdoor kunnen negatieve effecten als gevolg van verstoring door licht en trillingen, zowel tijdens de aanlegfase als de realisatiefase, op voorhand worden uitgesloten.

Optische verstoring (16)

Na realisatie van de voorgenomen ontwikkelingen kent het plangebied een natuurfunctie. Er is geen sprake van optische verstoring. Tijdens de aanlegfase kan door aanwezigheid van mensen dan wel machines sprake zijn van enige optische verstoring. Echter, soorten ten aanzien waarvan instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd (Grote modderkruiper, Kleine modderkruiper en Bittervoorn) zijn slechts in beperkte mate gevoelig voor optische verstoring. Daarnaast zullen de werkzaamheden voornamelijk vanaf het land uitgevoerd worden waardoor er nauwelijks sprake zal zijn van optische verstoring van deze watergebonden soorten. Hierdoor kunnen negatieve effecten als gevolg van optische verstoring op voorhand worden uitgesloten.

Verstoring door mechanische effecten (17)

Na realisatie van de voorgenomen ontwikkelingen kent het plangebied toegenomen hoeveelheid en kwaliteit van het leefgebied voor de soorten ten aanzien waarvan instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd (Grote modderkruiper, Kleine modderkruiper en Bittervoorn). Hierdoor kunnen negatieve effecten als gevolg van verstoring door mechanische effecten na realisatie op voorhand worden uitgesloten. Tijdens de aanlegfase kunnen voornoemde soorten echter verstoord worden als gevolg van de werkzaamheden. Hoewel de soorten te allen tijde elders binnen het plangebied een onverstoord heenkomen kunnen zoeken, kunnen negatieve effecten als gevolg van verstoring door mechanische effecten tijdens de aanlegfase niet op voorhand worden uitgesloten.

Verandering in populatiedynamiek (18)

De voorgenomen ontwikkeling leidt niet tot en voorziet niet in een verandering in populatiedynamiek zoals gedefinieerd in de effectenindicator. Wel leidt de voorgenomen ontwikkeling tot een blijvende toename aan geschikt leefgebied voor soorten ten aanzien waarvan instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd (Grote modderkruiper, Kleine modderkruiper en Bittervoorn). Dit is niet op te vatten als een negatief effect op geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen. Negatieve effecten als gevolg van verandering in populatiedynamiek op voor onder de Wet natuurbescherming beschermde gebieden geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen kunnen dan ook op voorhand worden uitgesloten.

Bewuste verandering van soortensamenstelling (19)

De voorgenomen ontwikkeling leidt niet tot en voorziet niet in bewuste verandering van de soortensamenstelling (introductie van soorten). Effecten als gevolg van bewuste verandering van de soortensamenstelling op voor onder de Wet natuurbescherming beschermde gebieden geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen kunnen dan ook op voorhand worden uitgesloten.

Ten slotte heeft het voornemen géén aanleiding gegeven te vermoeden dat sprake kan zijn van negatieve effecten ten gevolge van storingsfactoren die niet reeds gevat zijn in de effectenindicator.

4.2.3 Samenvatting te toetsen effecten

Samenvattend geldt dat de storingsfactoren Ruimtebeslag (1), Versnippering (2), Verzuring en vermessing door stikstof uit de lucht (3 & 4) en Verstoring door mechanische effecten (17) relevant zijn voor het vervolg van deze toetsing. Voor de overige 14 storingsfactoren kunnen negatieve effecten op geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen op voorhand met zekerheid worden uitgesloten.

4.3 Houtopstanden - Wet natuurbescherming

De voorgenomen ontwikkeling voorziet in de kap van bomen en houtopstanden op enkele percelen binnen het plangebied. De kap omvat meer dan 10 are en ligt buiten de (bos)bebouwde kom, waardoor de kap onder de Wet natuurbescherming onderdeel houtopstanden valt. Voor het kappen van houtopstanden onder de Wet natuurbescherming dient een kapmelding ingediend te worden bij Bevoegd Gezag (Provincie Noord-Brabant) en geldt doorgaans een herplantplicht. De kap van houtopstanden ten behoeve van de realisatie van instandhoudingsdoelstellingen voor een Natura 2000-gebied zijn echter vrijgesteld van de herplantplicht. Voor voorgenomen ontwikkelingen kan dus worden volstaan met enkel een kapmelding.

4.4 Natuurnetwerk Nederland

Als onderdeel van Natura 2000-gebied “Loevestein, Pompveld & Kornsche boezem” maken Pompveld en Andelsch broek ook deel uit van Natuurnetwerk Nederland (Figuur 4-7).

In Natuurbeheerplan 2018 (Provincie Noord-Brabant 2017) zijn binnen het plangebied de volgende beheertypes opgenomen:

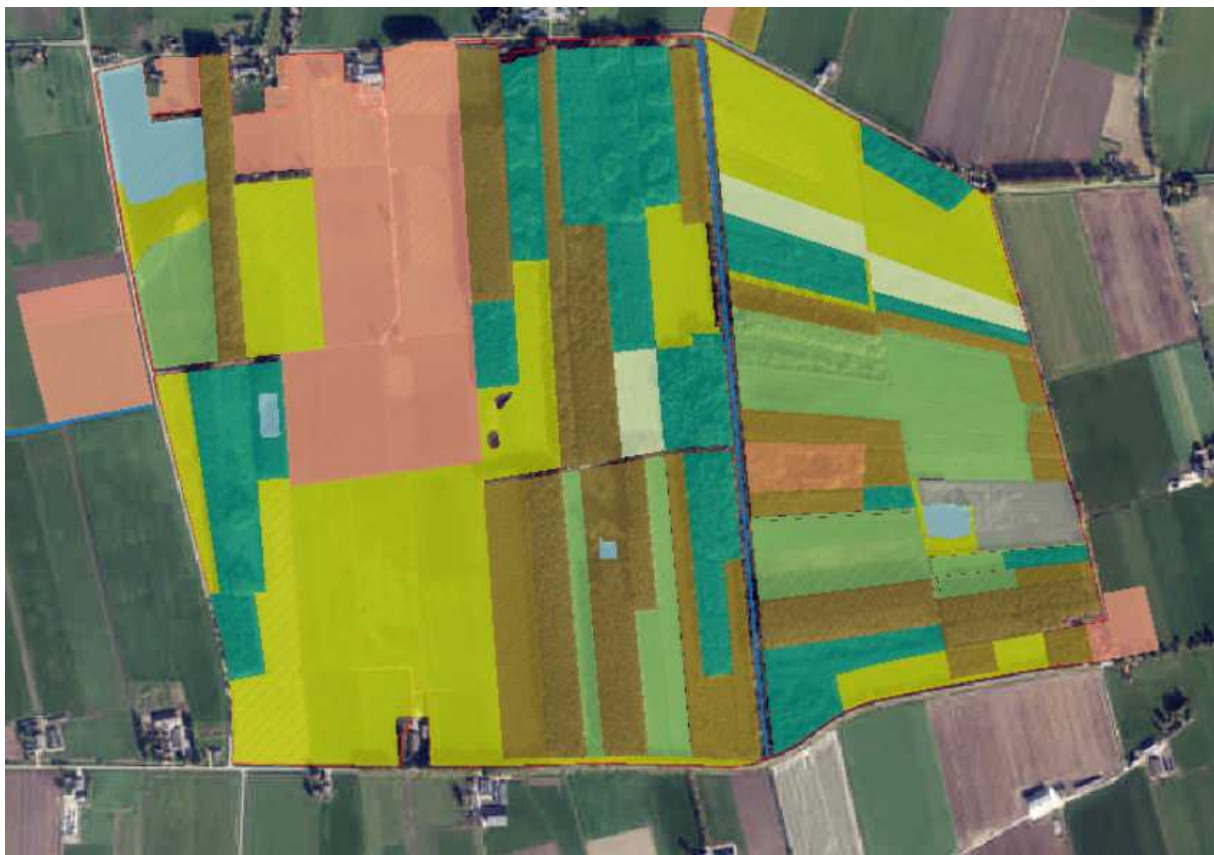
- N03.01 Beek en Bron;
- N04.02 Zoete Plas;
- N05.01 Moeras;
- N10.01 Nat schraalland;
- N10.02 Vochtig hooiland;
- N12.02 Kruiden- en faunarijck grasland;
- N14.03 Haagbeuken- en essenbos;
- N16.04 Vochtig bos met productie;
- N17.04 Eendenkooi;
- N17.05 Wilgengriend.

De voorgenomen ontwikkelingen zorgen voor aanmerkelijke vernatting en verschaling van het plangebied, waardoor de beheertypes Nat schraalland (N10.01) en Vochtig Hooiland (N10.02) goed realiseerbaar zijn voor zover het de na inrichting ontstane abiotiek betreft en past bij zowel de nationale (Natura 2000) als provinciale doelstellingen als de doelstellingen voor het gebied. Daarnaast worden met de voorgenomen ontwikkelingen ook de beheertypes Beek en Bron (N03.01) en Moeras (N05.01) verder ontwikkeld.

De beheertypen die worden gerealiseerd of verbeterd zijn “waardevoller” dan de beheertypen die hierdoor in areaal afnemen (Kruiden- en faunarijck grasland (N12.02) en Haagbeuken- en essenbossen (N14.03)). Hierdoor kan alleen geconcludeerd worden dat géén sprake is van negatieve effecten op de wezenlijke waarden en kenmerken van Natuurnetwerk Nederland².

² De noodzakelijke aanvraag bij Bevoegd Gezag (provincie Noord-Brabant) voor de wijziging van de beheertypen wordt via een apart, inmiddels ingezet spoor vormgegeven.

In afwijking van de landelijke lijn, vraagt provincie Noord-Brabant ook aandacht voor externe werking als het gaat om Natuurnetwerk Nederland. In voorliggende rapportage wordt hiervoor aangesloten bij de effectbeoordeling gebruikt voor de Wet natuurbescherming onderdeel gebiedsbescherming (paragraaf 5.2).

Figuur 4-7. Overzicht beheertypenkaart Natuurnetwerk Nederland - Pompveld & Andelsch broek. Voor de legenda wordt verwezen naar <https://kaartbank.brabant.nl/viewer/app/Kaartbank>.

4.5 Samenvatting beschermde natuur in en rond het plangebied

De voor het vervolg van deze toetsing, de effectbeoordeling (Hoofdstuk 5), relevante zaken zijn samengevat in tabel 4-3.

Tabel 4-3. De uit hoofdstuk 4 naar voren gekomen aandachtspunten voor de effectbeoordeling.

Type wet- en regelgeving	Mogelijke effecten	Effectbeoordeling aan de orde
Soortenbescherming - Wet natuurbescherming	Mogelijk effect zoogdieren, amfibieën, vissen, broedvogels	Ja
Gebiedsbescherming - Wet natuurbescherming	Mogelijke effecten ten gevolge van ruimtebeslag, versnippering, verzuring en vermisting door stikstof en versterking door mechanische effecten niet op voorhand uit te sluiten	Ja
Houtopstanden - Wet natuurbescherming	Kap van houtopstanden bedoeld onder de Wet natuurbescherming	Nee, kapmelding is voldoende
Natuurnetwerk Nederland	Mogelijke effecten ten gevolge van verzuring en vermisting door depositie van stikstof uit de lucht niet op voorhand uit te sluiten	Ja, zie onderdeel gebiedsbescherming

5 Effectbeoordeling

Onderstaand worden de effecten van de voorgenomen ontwikkelingen afgezet tegen de in en rond het plangebied aanwezige beschermde natuurwaarden (hoofdstuk 4). Voor de relevante wet- en regelgevingssporen (zie tabel 4-3) wordt in afzonderlijke paragrafen bepaald of er sprake is van (mogelijke) effecten. Hierbij worden de effecten op beschermde gebieden (Natura 2000 en Natuurnetwerk Nederland) gezamenlijk behandeld in paragraaf 5.2. Wanneer sprake is van (mogelijke) effecten, wordt bepaald hoe deze effecten kunnen worden voorkomen (mitigeren). Wanneer mitigeren niet mogelijk is wordt aangegeven welke vervolgstappen nodig zijn om de voorgenomen ontwikkeling alsnog mogelijk te maken.

5.1 Soortenbescherming - Wet natuurbescherming

Onder de Wet natuurbescherming geldt een vrijstelling voor overtreding van verbodsbepalingen in geval van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting ten aanzien van een aantal van de aanwezige soorten. Wel blijft de algemene zorgplicht (art. 1.11) van kracht. De voorgenomen ontwikkelingen gelden als ruimtelijke ontwikkelingen, waardoor de vrijstelling voor deze ontwikkeling van toepassing is. Daarom wordt in onderstaande effectbeschrijving alleen ingegaan op soorten waar geen vrijstelling van toepassing is. Tabel 4-1 laat zien dat overtreding van verbodsbepalingen zoals geformuleerd onder de Wet Natuurbescherming niet op voorhand uit te sluiten zijn voor zoogdieren, amfibieën, vissen en broedvogels. Onderstaand zal daarmee aandacht zijn voor deze soortgroepen.

5.1.1 Zoogdieren

Paragraaf 4.1.2 heeft laten zien dat Bunzing voorkomt binnen het plangebied. Deze soort van kleinschalig landschap met voldoende schuilmogelijkheden en water, zoals oeverbegroeiingen, bosranden, rietvelden en moerasgebieden, heeft binnen het plangebied voldoende geschikt habitat. Dit geldt ook voor de andere kleine marterachtigen Hermelijn en in mindere mate voor de Wezel. Voor de voorgenomen ontwikkelingen geldt dat het plangebied op geen moment ongeschikt wordt als leefgebied voor de deze soorten; niet tijdens de aanlegfase en niet tijdens de gebruiksfase. Als tijdens de aanlegfase geschikt habitat lokaal tijdelijk verdwijnt, dan zal er elders in het gebied voldoende geschikt habitat overblijven. Uitgangspunt is wel dat er niet gewerkt wordt tussen zonsondergang en zonsopgang (de periode dat kleine marterachtigen voornamelijk actief zijn). In de gebruiksfase zal het plangebied zelfs meer geschikt zijn als leefgebied voor de kleine marterachtigen. Dit ten gevolge van de toegenomen hoeveelheid moeraslandschap en de betere verbinding binnen het gebied. Dus kan worden geconcludeerd dat de voorgenomen ontwikkelingen geen negatief effect hebben op de kleine marterachtigen en dat geen sprake is van overtreding van onder de Wet natuurbescherming geformuleerde verbodsbepalingen.

Paragraaf 4.1.2 heeft laten zien dat Gewone dwergvleermuis vaste rust- en verblijfplaatsen kent in het kooikerhuisje (en naar verwachting ook in de verschillende huizen aan bijvoorbeeld Eendenveld). Het kooikerhuisje blijft onaantast door de voorgenomen ontwikkelingen en daarmee ook de functie als vaste rust- en verblijfplaats voor de Gewone dwergvleermuis. Daarnaast foerageert de Gewone dwergvleermuis in uiteenlopende habitats (onder meer tuinen, parken, landgoederen, langs lanen, bomenrijen, houtwallen, dijken met beplanting, bosranden en watergangen) op kleine insecten als muggen, schietmotten en nachtvlinders (BIJ12 2017b). Dit betekent dat het plangebied geschikt is als foerageergebied voor de Gewone dwergvleermuis (en eventueel andere vleermuissoorten, waarvan het voorkomen mogelijk wordt onderschat door gebrek aan onderzoek). Voor de voorgenomen ontwikkelingen geldt echter dat het plangebied op geen moment ongeschikt wordt als foerageergebied voor de Gewone dwergvleermuis, dan wel enige andere in Nederland voorkomende vleermuissoort; niet tijdens de aanlegfase en niet tijdens de gebruiksfase.

Uitgangspunt is wel dat er niet gewerkt wordt tussen zonsondergang en zonsopgang (de periode dat vleermuizen in het plangebied foerageren). In de gebruiksfase zal het plangebied zelfs meer geschikt zijn als foerageergebied voor de Gewone dwergvleermuis (en vleermuizen in het algemeen).

Dit ten gevolge van de toegenomen hoeveelheid beschutte watergangen en permanent vochtige vegetatie, wat als geschikt foerageergebied geldt voor de Gewone dwergvleermuis en daarnaast zorgt voor veel muggen als belangrijke voedselbron. Dus kan worden geconcludeerd dat de voorgenomen ontwikkelingen geen negatief effect hebben op de Gewone dwergvleermuis en dat geen sprake is van overtreding van onder de Wet natuurbescherming geformuleerde verbodsbepalingen.

Paragraaf 4.1.2 heeft laten zien dat boombewonende vleermuizen mogelijk voorkomen binnen het plangebied. Soorten als Rosse vleermuis en Ruige dwergvleermuis zijn bekend uit de omgeving van het plangebied en op basis van de aanwezige (waterrijke) habitats zou ook Watervleermuis verwacht kunnen worden. De bomen die gekapt gaan worden zijn niet in het veld beoordeeld op de aanwezigheid van vaste rust- of verblijfplaatsen voor boombewonende vleermuizen. Hierdoor kan niet op voorhand worden uitgesloten dat er vaste rust- of verblijfplaatsen van boombewonende soorten verloren gaan bij de voorgenomen kap van de bomen. Het verstoren van vaste rust- en verblijfplaatsen betekent overtreding van onder de Wet natuurbescherming bepaalde verbodsbepalingen. Een oriënterend veldbezoek zou uit kunnen wijzen of de te kappen bomen geschikt zijn om te dienen als vaste rust- of verblijfplaats voor boombewonende vleermuizen, of dat de bomen essentiële beschutting bieden aan holtes in andere bomen. Als de bomen niet geschikt blijken en geen beschutting bieden kan op voorhand worden uitgesloten dat een overtreding van onder de Wet natuurbescherming bepaalde verbodsbepalingen aan de orde is. Als de bomen geschikt blijken of essentiële beschutting bieden, dan worden deze waar mogelijk niet gekapt (conform de reguliere werkwijze van Brabants Landschap in Pompveld). Als de geschikte bomen toch gekapt moeten worden om de voorgenomen natuurontwikkeling te realiseren, dan dient aanvullend onderzoek uitgevoerd te worden of deze bomen een functie als vaste rust- en verblijfplaatsen vervullen. Dit onderzoek dient uitgevoerd te worden volgens het Vleermuisprotocol 2017 (globaal in de periode mei tot en met september). Conform de effectbeoordeling van de Gewone dwergvleermuis wordt er geconcludeerd dat de voorgenomen ontwikkelingen geen negatief effect hebben op het foerageergebied van boombewonende soorten.

Paragraaf 4.1.2 heeft laten zien dat Waterspitsmuis voorkomt binnen het plangebied. Deze soort van schoon, niet te voedselrijk, vrij snel stromend tot stilstaand water met een behoorlijk ontwikkelde watervegetatie en ruig begroeide oevers (Overman et al. 2008) kent binnen het plangebied geschikt habitat. Voor de voorgenomen ontwikkelingen geldt dat het plangebied op geen moment ongeschikt wordt als leefgebied voor de Waterspitsmuis; niet tijdens de aanlegfase en niet tijdens de gebruiksfase. Als tijdens de aanlegfase geschikt habitat lokaal tijdelijk verdwijnt, dan zal er elders in het gebied voldoende geschikt habitat overblijven. In de gebruiksfase zal het plangebied zelfs meer geschikt zijn als leefgebied voor de Waterspitsmuis. Dit ten gevolge van de toegenomen hoeveelheid open water met ruig ontwikkelde oevers, de betere verbinding binnen het gebied en de verbeterde waterkwaliteit dankzij het helofytenfilter. Bij de werkzaamheden aan de watergangen kunnen echter Waterspitsmuizen worden gedood en zal een deel van het voor de soort geschikte habitat tijdelijk verdwijnen. Dit betekent overtreding van onder de Wet natuurbescherming bepaalde verbodsbepalingen. Hiervoor is in beginsel ontheffing noodzakelijk. Echter, er geldt een vrijstelling van de verbodsbepalingen als maatregelen worden uitgevoerd ten behoeve instandhoudingsdoelstellingen en deze maatregelen in een vastgesteld beheerplan zijn opgenomen. Dit is beide het geval (Provincie Gelderland and Provincie Noord-Brabant 2016). Voor het uitvoeren van deze maatregelen is er geen bevredigende andere oplossing, aangezien de maatregelen specifiek zijn opgesteld voor soorten ten aanzien waarvan instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd binnen Pompveld & Andelsch broek. Daarmee is geen sprake van een ontheffing.

Wel is en blijft van belang om met genoemde soorten tijdens de uitvoering van het werk, ondanks de vrijstelling, zo veel mogelijk rekening te houden, alleen al om eventuele effecten zo veel mogelijk te beperken. Een goed middel hiertoe is werken conform een door het Ministerie van Economische zaken goedgekeurde Gedragscode, zoals hieronder uitgewerkt voor vissen (paragraaf 5.1.3).

5.1.2 Amfibieën

Paragraaf 4.1.3 heeft laten zien dat Heikikker voorkomt binnen het plangebied. De voorgenomen ontwikkelingen betreffen werkzaamheden op het land en aan watergangen waar de Heikikker voorkomt. Voor de voorgenomen ontwikkelingen geldt dat het plangebied op geen moment ongeschikt wordt als leefgebied voor de Heikikker; niet tijdens de aanlegfase en niet tijdens de gebruiksfase. Als tijdens de aanlegfase geschikt habitat lokaal tijdelijk verdwijnt, dan zal er elders in het gebied voldoende geschikt habitat overblijven. In de gebruiksfase zal het plangebied zelfs meer geschikt zijn als leefgebied voor de Heikikker. Dit ten gevolge van de toegenomen hoeveelheid open water met goed ontwikkelde oevervegetatie en een toename aan vochtige landen.

Bij de werkzaamheden aan de watergangen kunnen echter Heikikkers worden gedood en zal een deel van het voor de soort geschikte habitat tijdelijk verdwijnen. Dit betekent overtreding van onder de Wet natuurbescherming bepaalde verbodsbepalingen. Hiervoor is in beginsel ontheffing noodzakelijk. Echter, er geldt een vrijstelling van de verbodsbepalingen als maatregelen worden uitgevoerd ten behoeve instandhoudingsdoelstellingen en deze maatregelen in een vastgesteld beheerplan zijn opgenomen. Dit is beide het geval (Provincie Gelderland and Provincie Noord-Brabant 2016). Voor het uitvoeren van deze maatregelen is er geen bevredigende andere oplossing, aangezien de maatregelen specifiek zijn opgesteld voor soorten ten aanzien waarvan instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd binnen Pompveld & Andelsch broek. Daarmee is geen sprake van een ontheffing.

Wel is en blijft van belang om met genoemde soorten tijdens de uitvoering van het werk, ondanks de vrijstelling, zo veel mogelijk rekening te houden, alleen al om eventuele effecten zo veel mogelijk te beperken. Een goed middel hiertoe is werken conform een door het Ministerie van Economische zaken goedgekeurde Gedragscode, zoals hieronder uitgewerkt voor vissen (paragraaf 5.1.3).

5.1.3 Vissen

Paragraaf 4.1.4 heeft laten zien de Grote modderkruiper in het plangebied voorkomt. De voorgenomen ontwikkelingen betreffen onder andere werkzaamheden aan watergangen waar de Grote modderkruiper al dan niet voorkomt. Bij de werkzaamheden aan deze watergangen kunnen Grote modderkruipers worden gedood en zal een deel van het voor de soort geschikte habitat tijdelijk verdwijnen. Dit betekent overtreding van onder de Wet natuurbescherming bepaalde verbodsbepalingen. Hiervoor is in beginsel ontheffing noodzakelijk. Echter, er geldt een vrijstelling van de verbodsbepalingen als maatregelen worden uitgevoerd ten behoeve instandhoudingsdoelstellingen en deze maatregelen in een vastgesteld beheerplan zijn opgenomen. Dit is beide het geval (Provincie Gelderland and Provincie Noord-Brabant 2016). Voor het uitvoeren van deze maatregelen is er geen bevredigende andere oplossing, aangezien de maatregelen specifiek zijn opgesteld voor soorten ten aanzien waarvan instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd binnen Pompveld & Andelsch broek. Daarmee is geen sprake van een ontheffing.

Wel is en blijft van belang om met genoemde soorten tijdens de uitvoering van het werk, ondanks de vrijstelling, zo veel mogelijk rekening te houden, alleen al om eventuele effecten zo veel mogelijk te beperken. Een goed middel hiertoe is werken conform een door het Ministerie van Economische zaken goedgekeurde Gedragscode, bijvoorbeeld de Gedragscode voor waterschappen³, zoals hieronder uitgewerkt.

³ Te downloaden via <https://mijn.rvo.nl/overzicht-gedragscodes>. Geldig tot goedkeuring nieuwe gedragscodes.

Deze gedragscode schrijft dat ten aanzien van ruimtelijke ontwikkelingen, zoals het dempen van watergangen, de effecten op amfibieën en vissen kunnen worden beperkt door onder andere:

- Te werken buiten de kwetsbare periode, oftewel in de periode van 15 juli tot 1 november, met een voorkeur voor de maanden september en oktober. Afwijken is mogelijk. Bij de uitvoering wordt rekening gehouden met de temperatuur van het water. Als die naar het oordeel van een deskundige te hoog of te laag is, dan is extra voorzorg noodzakelijk. Globaal geldt >10°C en <25°C.
- De oevervegetatie voorafgaand aan de inrichtingswerken te maaien, waardoor vis zich elders zal gaan ophouden.
- Achterblijvende beschermde dieren weg te vangen voorafgaand aan het dempen van de sloot en terug te plaatsten in geschikte biotopen in de omgeving als deze door de ingreep worden bedreigd.
- Ten behoeve van in slib levende of vluchtende beschermde soorten het slib waarin zich deze soorten bevinden, te verplaatsten naar plaatsen van waaruit deze soorten kunnen vluchten of overleven. Zoetwater mosselen worden waar nodig onder andere in verband met de bittervoorn teruggeplaatst.
- De werkzaamheden uit te voeren in zodanige richting dat aanwezige mobiele soorten kunnen uitwijken.

Deze gedragscode schrijft dat ten aanzien van ruimtelijke ontwikkelingen, zoals het dempen van watergangen, de effecten op zoogdieren kunnen worden beperkt door onder andere:

- Het gebied voor aanvang van de werkzaamheden ongeschikt te maken. Dit kan door de oevervegetatie minimaal een week voorafgaand aan de inrichtingswerken te maaien in één richting, waardoor de Waterspitsmuis (maar ook vis en amfibieën) zich elders zal gaan ophouden.

Voor een volledige beschrijving van de te nemen waarnemingen wordt verwezen naar de gedragscode voor waterschappen **Error! Bookmark not defined.** en de richtlijn implementatie gedragscode Flora- en faunawet van het Waterschap Rivierenland⁴.

Geconcludeerd wordt dat het realiseren van de voorgenomen ontwikkelingen geen negatief effect heeft op de gunstige staat van instandhouding van Grote modderkruiper en dat overtreding van onder Wet natuurbescherming geformuleerde verbodsbepalingen niet aan de orde is. Hierbij dienen bovengenoemde aanvullende maatregelen in acht te worden genomen, ook relevant voor de overige aanwezige vissen (in het kader van de Zorgplicht). Een ontheffing is niet nodig indien volgens een goedgekeurde relevante gedragscode gewerkt wordt.

5.1.4 Broedvogels

Het plangebied is geschikt als het gaat om het bieden van habitat voor broedvogels. Het realiseren van de voorgenomen ontwikkelingen kan daarom leiden tot verstoring van broedende vogels of het verloren gaan van nesten. Dit betekent overtreding van onder de Wet natuurbescherming geformuleerde verbodsbepalingen.

Ten aanzien van broedende vogels wordt hiervoor géén ontheffing verleend en is mitigatie (het voorkomen van effecten) noodzakelijk. Dit kan door de voorgenomen ingrepen uit te voeren buiten het broedseizoen, ofwel globaal tussen begin september en eind februari. Ook kunnen de werkzaamheden voor het broedseizoen worden begonnen en vervolgens continu worden doorgezet. Hierbij kan worden overwogen om de vegetatie in het plangebied kort te houden, bijvoorbeeld door regelmatig te maaien, waardoor zoveel mogelijk wordt voorkomen dat vogels alsnog tot broeden komen. Hierdoor wordt overtreding van onder de Wet natuurbescherming geformuleerde verbodsbepalingen ten aanzien van broedvogels zonder vast nest voorkomen. Ontheffing is dan niet aan de orde.

⁴ Te downloaden via <https://www.waterschaprivierenland.nl/common-nlm/richtlijn-flora-en-faunawet.html>.

Voor zover het vogels betreft waarvan het nest jaarrond bescherming geniet, namelijk Buizerd, heeft paragraaf 4.1.5 aannemelijk gemaakt dat deze soorten een nest hebben in het studie- dan wel plangebied. Hoewel de nesten binnen het plangebied vallen, zijn die voorgenomen ontwikkelingen niet op deze specifieke locaties voorzien. Een direct effect op het jaarrond beschermde nest wordt daarmee uitgesloten. Echter, heeft het plangebied een foerageerfunctie voor deze soorten. Dus dient afgewogen te worden of het om essentieel foerageergebied gaat en in hoeverre de voorgenomen ontwikkeling een negatieve invloed heeft op deze functie.

De Buizerd foerageert in tal van habitats (bossen, open plekken, weilanden en akkers) op voornamelijk kleine zoogdieren, maar ook amfibieën en ongewervelden (BIJ12 2017a), waarbij die gebieden die in potentie het meeste leefgebied bieden voor hun prooi het meest geschikt zijn als foerageergebied. Dit betekent dat het plangebied geschikt is als foerageergebied voor de Buizerd en dat op korte afstand daarvan een grote hoeveelheid geschikt foerageergebied aanwezig is. Het plangebied kan daardoor worden beschouwd als onderdeel van het essentieel foerageergebied van de Buizerd. Voor de voorgenomen ontwikkelingen geldt echter dat het plangebied op geen moment ongeschikt wordt als foerageergebied voor de Buizerd; niet tijdens de aanlegfase en niet tijdens de gebruiksfase.

5.1.5 Overige soortgroepen en zorgplicht

Maatregelen die ten aanzien van de Grote modderkruiper in acht moeten worden genomen (paragraaf 5.1.3), komen ook ten goede aan de in het plangebied voorkomende amfibieën. Hierdoor zijn ten aanzien van amfibieën vanuit de zorgplicht geen aanvullende maatregelen noodzakelijk.

De maatregelen die ten aanzien van vleermuizen (niet werken tussen zonsopgang en zonsondergang) en de Grote modderkruiper noodzakelijk zijn, zijn ook afdoende voor in het plangebied aanwezige, maar vrijgestelde zoogdieren.

Vanuit de zorgplicht zijn daarmee geen aanvullende maatregelen noodzakelijk.

5.2 Gebiedsbescherming - Wet natuurbescherming en Natuurnetwerk Nederland

Paragraaf 4.2 heeft laten zien dat ten aanzien van Ruimtebeslag (1), Versnippering (2), Verzuring en vermessing door stikstof uit de lucht (3 & 4) en Verstoring door mechanische effecten (17) niet op voorhand kan worden uitgesloten dat sprake is van negatieve effecten op onder de Wet natuurbescherming geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen.

5.2.1 Ruimtebeslag, versnippering en verstoring door mechanische effecten

De soorten ten aanzien waarvan instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd (Grote modderkruiper, Kleine modderkruiper en Bittervoorn) kunnen mogelijk een negatief effect ondervinden tijdens de realisatiefase. Hierbij gaat het om effecten als gevolg van ruimtebeslag, versnippering en verstoring door mechanische effecten veroorzaakt door de werkzaamheden. De trend van deze soorten is goed binnen het gebied (Provincie Gelderland and Provincie Noord-Brabant 2016) en de voorgenomen ontwikkelingen beogen een verbetering van het oppervlak en de kwaliteit van het leefgebied van deze soorten. Negatieve effecten op de gunstige staat van instandhouding van deze soorten zijn dus voor de lange termijn uitgesloten. Om deze effecten ook op de korte termijn uit te kunnen sluiten moet volgens een door het Ministerie van Economische zaken goedgekeurde Gedragscode worden gewerkt, bijvoorbeeld de Gedragscode voor waterschappen **Error! Bookmark not defined..**

Deze gedragscode schrijft dat ten aanzien van ruimtelijke ontwikkelingen, zoals het dempen van watergangen, de effecten op amfibieën en vissen kunnen worden beperkt door onder andere:

- Te werken buiten de kwetsbare periode, oftewel in de periode van 15 juli tot 1 november, met een voorkeur voor de maanden september en oktober. Afwijken is mogelijk. Bij de uitvoering wordt rekening gehouden met de temperatuur van het water. Als die naar het oordeel van een deskundige te hoog of te laag is, dan is extra voorzorg noodzakelijk. Globaal geldt >10°C en <25°C.
- De oevervegetatie voorafgaand aan de inrichtingswerken te maaien, waardoor vis zich elders zal gaan ophouden.
- Achterblijvende beschermde dieren weg te vangen voorafgaand aan het dempen van de sloot en terug te plaatsten in geschikte biotopen in de omgeving als deze door de ingreep worden bedreigd.
- Ten behoeve van in slib levende of vluchtende beschermde soorten het slib waarin zich deze soorten bevinden, te verplaatsten naar plaatsen van waaruit deze soorten kunnen vluchten of overleven. Zoetwater mosselen worden waar nodig onder andere in verband met de bittervoorn teruggeplaatst.
- De werkzaamheden uit te voeren in zodanige richting dat aanwezige mobiele soorten kunnen uitwijken.

Voor een volledige beschrijving van de te nemen waarnemingen wordt verwezen naar de gedragscode voor waterschappen **Error! Bookmark not defined.** en de richtlijn implementatie gedragscode Flora- en faunawet van het Waterschap Rivierenland⁴.

Indien volgens deze Gedragscode wordt gewerkt, kunnen ook de negatieve effecten tijdens de realisatiefase worden uitgesloten.

5.2.2 Verzuring en vermisting door stikstof uit de lucht

Natura 2000-gebied “Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem” is één van de 118 voor stikstof gevoelige Natura 2000-gebieden en voorliggend voornemen vloeit voort uit de voor specifiek dit gebied geformuleerde maatregelen (Provincie Gelderland and Provincie Noord-Brabant 2016). Getuige de Regeling PAS (Staatscourant 14471 van 16 maart 2017) blijkt uit de voor het programma uitgevoerde Passende Beoordeling (Algemeen deel in samenhang met de gebiedsanalyses): *“dat het gebruik van de in dit programma opgenomen depositie- en ontwikkelingsruimte niet leidt tot verslechtering of aantasting van de natuurlijke kenmerken gelet op de instandhoudingsdoelstellingen voor het desbetreffende gebied. Deze conclusie geldt voor het programma zelf, voor activiteiten waaraan ontwikkelingsruimte wordt toegedeeld of van depositieruimte gebruik maken”*. Dit betekent dat ook ten aanzien van realisatie van in het programma opgenomen maatregelen voor wat betreft emissie en depositie van stikstof geldt dat uitgesloten is dat sprake kan zijn van negatieve effecten op geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen. Ook de bepalingen uit artikel 2.9 lid 1 van de Wet natuurbescherming wijzen hier overigens op. Anders gezegd: de depositietoename die mogelijk samenhangt met het realiseren van de beheerplanmaatregelen is Passend Beoordeeld in het kader van het PAS, waaruit is gebleken dat deze toename niet strijdig is met geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen.

6 Conclusie

In deze rapportage zijn de consequenties vanuit vigerende natuur wet- en regelgeving (Wet natuurbescherming en Natuurnetwerk Nederland) ten gevolge van het realiseren van een natuurontwikkeling in Pompveld en Andelsch Broek uitgewerkt. Onderstaand worden deze samengevat.

- Onder de Wet natuurbescherming **soortenbescherming** streng beschermde zoogdieren, amfibieën, vissen en broedende vogels maken gebruik van het plangebied.
 - Ten aanzien van de **kleine marterachtigen, Gewone dwergvleermuis en Waterspitsmuis** is geen sprake van overtreding van onder de Wet natuurbescherming geformuleerde verbodsbepalingen. Wel dient -ten minste ten aanzien van de Waterspitsmuis- aantoonbaar volgens een door het Ministerie van Economische zaken goedgekeurde Gedragscode te worden gewerkt.
 - Ten aanzien van **boombewonende vleermuizen** is onduidelijk of deze vaste rust- of verblijfplaatsen hebben in de te kappen bomen. Een oriënterend veldbezoek door een ter zake kundig ecoloog zou uit kunnen sluiten dat de bomen geschikt zijn om te dienen als vaste rust- of verblijfplaats voor boombewonende vleermuizen. Indien de bomen geschikt blijken, dan worden deze waar mogelijk niet gekapt (conform de reguliere werkwijze van Brabants Landschap in Pompveld). Als de geschikte bomen toch gekapt moeten worden om de voorgenomen natuurontwikkeling te realiseren, dan dient aanvullend onderzoek conform het Vleermuisprotocol 2017 uitgevoerd te worden naar de functie die deze bomen bieden voor boombewonende soorten.
 - Ten aanzien van de **Grote modderkruiper** is geen sprake van overtreding van onder de Wet natuurbescherming geformuleerde verbodsbepalingen. Wel dient aantoonbaar volgens een door het Ministerie van Economische zaken goedgekeurde Gedragscode te worden gewerkt.
 - Ten aanzien van de **Heikikker** is geen spraken van overtreding van onder de Wet natuurbescherming geformuleerde verbodsbepalingen. Wel dient aantoonbaar volgens een door het Ministerie van Economische zaken goedgekeurde Gedragscode te worden gewerkt.
 - Om overtreding van onder Wet natuurbescherming geformuleerde verbodsbepalingen ten aanzien van **broedende vogels** te voorkomen dienen ten aanzien van de voorgenomen werkzaamheden aanvullende maatregelen in acht te worden genomen.
- In het kader van de Wet natuurbescherming onderdeel **gebiedsbescherming** zijn significant negatieve effecten ten gevolge van ruimtebeslag, versnippering, verzuring en vermesting door depositie van stikstof en verstoring door mechanische effecten met zekerheid uit te sluiten. Ook zijn geen andere (significant) negatieve effecten te verwachten. Wel dient voor soorten ten aanzien waarvan instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd (**Grote modderkruiper, Kleine modderkruiper en Bittervoorn**) volgens een door het Ministerie van Economische zaken goedgekeurde Gedragscode worden gewerkt.
- Realisatie van de voorgenomen ontwikkelingen leidt niet tot aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden van gebieden opgenomen in het **Natuurnetwerk Nederland**.
- In het plangebied komen houtopstanden voor die volgens de voorgenomen ontwikkelingen gekapt dienen te worden. In het kader van de Wet natuurbescherming onderdeel **houtopstanden** moet hier een kapmelding voor gedaan worden. De herplantplicht is niet van toepassing aangezien de voorgenomen ontwikkelingen de realisatie van instandhoudingsdoelstellingen betreffen.

Referenties

- BIJ12. 2018. Index Natuur en Landschap. Available online at: <https://www.bij12.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/index-natuur-en-landschap/de-index-natuur-en-landschap/>.
- BIJ12. 2017a. Kennisdocument Buizerd, Buteo buteo, Versie 1.0, juli 2017.
- BIJ12. 2017b. Kennisdocument Gewone dwergvleermuis, Pipistrellus pipistrellus, Versie 1.0, juli 2017.
- BIJ12. 2017c. Kennisdocument Steenuil, Athene noctua, Versie 1.0, juli 2017.
- van Bochove, K. 2016. *eDNA onderzoek van Waterspitsmuis*. RA2016180, Datura, Wageningen.
- Breeuwer-Spierings, A., G. Schouten, M. van Mourik, and K. Polman. 2014. *Definitief inrichtingsplan Pompveld-Andelsch Broek "Pompen of verdrogen."* Dienst Landelijk Gebied.
- Brouwer, T. 2012. *Visonderzoek Andelsche Broek 2012*. Natuurbalans - Limes Divergens BV., Nijmegen.
- Brouwer, T. 2011. *Visonderzoek Andelsche Broek in het kader van Natura 2000*. Natuurbalans - Limes Divergens BV., Nijmegen.
- Crompvoets, S., and B. Possen. 2018. *Inrichting verbinding Pompveld en Andelsch Broek*. Memo, Royal HaskoningDHV, Eindhoven.
- Dorenbosch, M., and N. Kesel. 2008. *Vissen in het Pompveld & Kornsche Boezem. Verspreidingsanalyse van Natura 2000 doelstellingen*. Natuurbalans - Limes Divergens BV., Nijmegen.
- van Haften, E. J. 2010. *Inventarisatie van flora en fauna op percelen maaiveldverlaging in het Pompveld 2009*. Stichting Het Brabants Landschap.
- van Haften, E. J. 2011. *Inventarisatie van flora en fauna op percelen maaiveldverlaging in het Pompveld 2010*. Stichting Het Brabants Landschap.
- Ministerie van Economische Zaken. 2013. Natura 2000-gebied Loevenstein, Pompveld & Kornsche Boezem. Programmadiirectie Natura 2000 | PDN/2013-071 | 071 Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem.
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. 2018. Effectenindicator. Available online at: <https://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/effectenindicatorappl.aspx?subj=effectenmatrix&tab=1>.
- NDFF. 2018. Nationale Databank Flora en Fauna. Voor het laatst geraadpleegd op 9-11-2018, <https://ndff-ecogrid.nl/> Available online at: <https://ndff-ecogrid.nl/>.
- Overman, W. G., J. A. A. Dekker, and E. T. C. de Bruijckere. 2008. *De Waterspitsmuis in Limburg. Beschermingsmaatregelen naar aanleiding van inventarisaties in 2007*.
- Possen, B. 2016. *Quickscan Natuurwetgeving waterberging Andelsch broek; met doorkijk naar ontwikkeling Pompveld en Andelsch broek*. Royal HaskoningDHV, Eindhoven.
- Provincie Gelderland, and Provincie Noord-Brabant. 2016. *Beheerplan Natura 2000 - 071 Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem*.
- Provincie Noord-Brabant. 2017. *Natuurbeheerplan Noord-Brabant 2018*.

RAVON. 2014. Waarnemingenoverzicht 2014.

SOVON. 2015. *Broedvogelmonitoring Pompveld 2015*. SOVON, Nijmegen.

Staatsblad. 2016. *Wet natuurbescherming*. Available online at:
<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2016-34.html>.

van Tilborg, C. 2013. *Een inventarisatie van en onderzoek naar het bestand Grote modderkruiper binnen het Pompveld*. Stichting Het Brabants Landschap.

van den Berg. 2005. *Grote modderkruiper in het Pompveld. Een onderzoek aan vissen en amfibieën in het Pompveld, waarbij het leefmilieu van de grote modderkruiper centraal stond*. Stichting Het Brabants Landschap & RAVON.